

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

DOMÁCÍ NÁSILÍ

v souvislosti s ostatními druhy kriminality

Autor práce: Jan Bárta

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: kombinované

Vedoucí práce: prof.PhDr. Emanuel Pecka CSc.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2009

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

Bárta Jan

Děkuji vedoucímu bakalářské práce prof.PhDr. Emanuel Pecka CSc.
za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

1. DOMÁCÍ NÁSILÍ.....	8
1.1 Pojem domácí násilí:.....	8
1.2 Výklad pojmů:	8
1.3 Znaky domácího násilí a jak ho rozeznat:.....	9
1.4 Teorie příčin domácího násilí	13
1.5 Mýty o domácím násilí:	15
2. OBĚŤ A PACHATEL	17
2.1 Oběť:	17
2.2 Pomoc obětem domácího násilí:	25
2.3 Pachatel:.....	27
2.4 Kdo je oběť a kdo pachatel?	29
2.5 Fakta o pachateli, násilí a oběti.....	31
3. KRIMINALITA A OSTATNÍ TRESTNÁ ČINNOST SOUVISEJÍCÍ S DOMÁCÍM NÁSILÍM	33
3.1 Kriminalita:	33
3.2 Pachatelé trestného činu.....	35
3.3 Oběť trestného činu.....	37
3.4 Trestná činnost související s domácím násilím.....	39
3.5 Trestné činy související s domácím násilím	42
3.6 Stalking (pronásledování)	47
3.7 Jak se stalking projevuje	47
3.8 Jak poznáme, že se jedná o stalking?	49
3.9 Druhy stalkerů.....	50
3.10 Jak stalking působí na oběť.....	52
3.11 Jak se můžete proti stalkingu efektivně bránit?	53

4. PREVENCE DOMÁCÍHO NÁSILÍ	54
4.1 Policie České republiky a její možnosti při řešení případů domácího násilí	55
4.2 Úkoly Policie ČR související s činností proti domácímu násilí.....	57
4.3 Prevence se týká všech.....	57
KASUISTIKA	59
ZÁVĚR.....	74
SEZNAM POUŽITÉ LITER.....	76
ABSTRAKT.....	78
ABSTRACT.....	79

ÚVOD

Někteří lidé, kteří jsou si velice blízcí a navzájem znají své slabé stránky, toho začnou psychologicky využívat. Vybíjí si zlost a agresi jeden na druhém tak, jak by si to k nikomu cizímu nedovolili. Čím bližší si jsou a čím lépe se znají, o to přesněji také vědí, kde zaútočit. Kde jsou slabé místa toho druhého, jak jej nejlépe vydírat, zastrašit či zranit.“

Násilí může dokonce navenek vypadat jako „úžasný vztah“ plný přátelské starostlivosti a lásky.

Měli bychom si uvědomit, že násilí je fenomén, který se velice často objevuje v mnoha rodinách. Měli bychom se naučit rozpoznat, když někdo z našich blízkých žije v prostředí domácího násilí, rozpoznat první příznaky, umět správně zareagovat. Je třeba se naučit jednat sebejistě a rozhodně v tom okamžiku, kdy jsou překročeny hranice lidských práv a svobod.

Na život bez násilí má každý z nás ze zákona právo, a to bychom měli respektovat. Měli bychom naučit i naše děti, jak se ve vztahu chovat.

Téma domácího násilí jsem si vybral, jelikož se ve své praxi s tímto problémem setkávám. Toto téma je velice zajímavé a rovněž složité. V některých případech domácího násilí je velice obtížné určit zda se o domácí násilí jedná či nikoli. Do této práce jsem zařadil Kasuistiku, která je k zamyšlení ne jen pro profesionály, kteří se domácím násilím zabývají, ale i pro ty, kteří by chtěli zneužít pojmu domácího násilí.

Práce je rozdělena na jednotlivé kapitoly, ve kterých je vždy snahou věnovat se určitému konkrétnímu problému, který souvisí s domácím násilím, popsat ho a zamyslet se nad ním a pokusit se nalézt odpověď na otázku, proč k němu dochází.

V úvodních kapitolách se práce věnuje popisu domácího násilí jako pojmu, je zde vysvětleno co si představit pod tímto pojmem. Dále popisují druhy domácího násilí a charakteristické znaky, podle kterých lze domácí násilí identifikovat. Zařadil jsem také příčiny domácího násilí, které byly postupně shrnuty v teorii, kdy obecně se míní, že k domácímu násilí vede vztahová nespokojenost, proto se také zmiňuji o typech násilníků. Do kapitoly domácí násilí jsem na závěr zařadil mýty o domácím násilí.

Další kapitola se zabývá obětí a pachatelem domácího násilí. Kdo může být oběť a kdo pachatel. V této kapitole uvádím charakteristiku pachatele a také jeho oběti. Krátce se zde zmiňuji o faktech o pachateli, násilí a oběti.

Třetí část je zaměřena na ostatní trestnou činnost, která je spjata s domácím násilím a jednáním agresora. Popisuji zde pojem kriminalita, která patří mezi sociálněpatologické jevy. Do této kapitoly jsem také zařadil podkapitulu o pachatelích obětech trestného činu. V dnešní době se stále častěji objevuje stalking (pronásledování), který popisuji v podkapitole číslo 3.5. Zahrnul jsem zde základní projevy stalkingu a také druhy stalkerů, s kterými se setkáváme. Krátce popisuji, jak stalking působí na oběť a jak se můžeme proti stalkingu bránit.

Závěrečná kapitola je věnována prevenci domácího násilí, popisuji možnosti při řešení případů domácího násilí a také úkoly Policie České republiky související s činností proti domácímu násilí.

1. Domácí násilí

1.1 Pojem domácí násilí:

Jedná se o opakované, dlouhodobé a stupňující se násilí, kterého se dopouštějí dospělí nebo mladiství na svých blízkých. Má podobu fyzického, psychického, sexuálního, ekonomického či jiného násilí, nejčastěji jejich kombinace. Domácí násilí je vědomá činnost, která začíná opakujícími se útoky proti lidské důstojnosti, k nim se zpravidla postupně přidávají útoky proti zdraví a v konečném stádiu může přejít v útoky proti lidskému životu. Základní odlišností domácího násilí od jiných forem násilí spočívá v tom, že domácí násilí se většinou odehrává beze svědků, v soukromí, stranou veřejnosti, mezi osobami, které jsou spojeny intimním vztahem. Proto je domácí násilí jen velmi obtížně prokazatelné. V současné době stále neexistuje jednotně přijímaná definice domácího násilí a záleží často na konkrétním autorovi, jak který pojem definuje.¹

1.2 Výklad pojmů:

Násilná osoba – osoba, která ohrožuje ohroženou osobu na životě, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti a žije s ohroženou osobou ve společném obydlí, a je či byla spolu s ohroženou osobou v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu, a lze důvodně předpokládat, že se tato osoba bude dopouštět i nadále domácího násilí vůči ohrožené osobě.

Ohrožená osoba – osoba, proti které směřuje domácí násilí ze strany násilné osoby.

Společné obydlí - byt nebo dům, který násilná a ohrožená osoba obývají společně, přičemž se vyžaduje jen faktický stav společného bydlení, nikoliv vedení

---

1. 1 DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J. *Domácí násilí - pracovní manuál*. Praha: Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku, 2005. 52 s.

společné domácnosti, právním titulem společného bydlení může být např. vlastnictví nemovitosti, nájemní či podnájemní vztah, ale faktické společné bydlení či podnájemní vztah, ale i faktické společné bydlení na základě rodinných i jiných vztahů.

Vykázání – zásah do vztahu mezi násilnou a ohroženou osobou v podobě rozhodnutí policisty o tom, že násilná osoba musí na dobu deseti dnů opustit společné obydlí a jeho bezprostřední okolí.

Vykázaná osoba – násilná osoba, vůči které bylo rozhodnuto o vykázání nebo o zákazu vstupu do společného obydlí.²

1.3 Znaky domácího násilí a jak ho rozeznat:

Trestní zákon chápe domácí násilí jako „týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě nebo osoby blízké“ .Příčemž osobou blízkou se rozumí příbuzní v přímé linii, zpravidla manžel, manželka, sourozenci, nebo jiné osoby v poměru rodinném nebo jemu podobném, partnerský vztah druh a družka.

Jak lze rozpoznat domácí násilí, co lze považovat za násilí v rodině, kdy jde o snahu o zneužití sociální sítě pod záminkou domácího násilí či vyřizování si účtů mezi partnery. Na tyto otázky lze špatně odpovědět, lze však stanovit určité znaky domácího násilí a vykreslit obraz typické oběti. Z těchto charakteristik můžeme pak vycházet při rozpoznávání domácího násilí.

Charakteristickými znaky, podle kterých lze domácí násilí identifikovat, jsou:

1. Blízké vztahy intimního charakteru :

násilí se odehrává mezi osobami, které jsou v příbuzenském vztahu nebo mezi osobami jinak blízkými např. druh a družka, nejedná se o lidi, kteří jsou vůči sobě lhostejní, bez současných či minulých citových vazeb.

---

2 Závazný pokyn policejního prezidenta č. 179/2006

2. Společné bydlení :

oběť a násilník zpravidla bydlí spolu, žijí v jednom bytě nebo domě a oběť nemá možnost toto bydlení opustit (důvodem může být nedostatek finančních prostředků nebo i reálná hrozba toho, že agresor zdemoluje byt, rozprodá zařízení apod.).

3. Společná propojenost :

oběť a agresor jsou vzájemně úzce propojeni, mají spolu děti, vlastní společný majetek, mají často společný okruh přátel, když se oběť rozhodne ze vztahu odejít, riskuje, že přijde nejen o děti, ale i o dosavadní sociální prostředí, finanční a materiální prostředky.

4. Dlouhodobost :

domácí násilí většinou eskaluje několik let, žena často vyhledává pomoc až po sedmi a více letech trvání násilí.

5. Opakující se ataky:

u domácího násilí nejde o jednorázové incidenty, nýbrž o nepřetržitý koloběh útoků, přerušovaný fázemi usmiřování, slibů a obdobími relativního klidu, období klidu se však postupně zkracuje, zatímco období vytváření napětí a útoků se rozšiřuje.

6. Stupňující se agresivita :

útoky jsou s každým dalším opakováním brutálnější, objevila-li se na počátku rozvíjejícího se domácího násilí facka, na jeho konci může být vysoce nebezpečný fyzický útok, který zanechá celoživotní následky a může vést k ohrožení života a zdraví.

7. Skrytost:

většinou se domácí násilí odehrává za zavřenými dveřmi domova, jde o uzavřené prostředí, kam se oběť i agresor stále vrací.

8. Obtížná postižitelnost a kontrolovatelnost :

domácí násilí není vystaveno zrakům veřejnosti, odehrává se v soukromí bytu, jakýkoli zásah do tohoto teritoria agresora je obtížný a dokazování násilí je velmi

složité, často proti sobě stojí tvrzení proti tvrzení, kdy dokazování leží na bedrech oběti, která často pod vlivem traumatu reaguje nepřiměřeně dané situaci a její výpověď působí nevěrohodně.

9. Asymetrie ve vztahu :

tento znak považujeme v domácím násilí za určující, projevuje se bezvýhradnou mocí agresora a naprostou bezmocí oběti, která je dlouhodobě udržovaná v závislém, nerovnoměrném postavení, kdy agresor si vynucuje, aby oběť byla poslušná dělala bez diskuse to, co on chce, přičemž k donucení používá násilí.

10. Pokračování násilí i po rozchodu :

zkušenosti ukazují, že domácí násilí má tendenci přetrvávat i po odchodu oběti ze společné domácnosti zejména v těch případech, kdy má oběť s agresorem děti, které se stávají prostředkem dalšího týrání a vydírání.³

Velmi obtížné je rozpoznání domácího násilí a jeho oddělení od partnerských problémů a krizí, při kterých si dva stejně mocní jedinci řeší problémy násilnou cestou. V těchto případech chybí moc na jedné straně a bezmoc na druhé.

K rozpoznání znaků domácího násilí slouží výpověď oběti, které se pokládají otázky pro zjištění zahájení násilí, jeho vývoj a formy. Lze používat otázky typu: Kdy vás poprvé napadl? Jak to začalo? Co předcházelo napadení? Co jste dělala vy po prvním útoku? Jak dlouho domácí násilí trvá? Jak často se děje? Co bylo poslední napadení? Jaké bylo nejhorší napadení? Máte (měla jste) po napadení nějaké obtíže? Byla jste u lékaře? Zasahovala už policie?

Rozpoznat týranou ženu bývá obtížné. Ženy, které se staly obětí domácího násilí, mají nejrůznější psychické problémy. Často se za násilí v rodině stydí, nechce ho zveřejnit, popírá podezření okolí a uvádí jiné příčiny svých potíží. Neumí reálně vyhodnotit to, co se kolem ní děje, těžko rozpoznává, zda jde o běžnou věc přítomnou v každé rodině, se kterou se nehodí vyjít na veřejnost, či může hledat pomoc mimo domov, který pro ni není bezpečný. Normou se pro stává to, co se děje doma, co denně prožívá.

---

3 BEDNÁŘOVÁ,Z.,časopis POLICISTA, Ministerstvo Vnitřní, 1/2006, příloha

V důsledku dlouhodobé frustrace má oběť domácího násilí řadu problémů v psychické oblasti, které ji blokují v efektivním jednání směřujícím k nastartování nového života bez dalšího násilí, odpoutání se od agresora a převzetí zodpovědnosti za život svůj i dětí.

Tyto ženy mají drasticky snížené sebevědomí a negativní sebehodnocení, vidí samy sebe očima agresora, považují se za všestranně neschopné, ošklivé, hloupé, nešikovné apod. To vede k nerozhodnosti, nejistotě, ztrátě důvěry ve své schopnosti, pocitům viny, bezmoci a v konečné fázi k rezignaci na svoji situaci. Agresivního partnera se bojí, zároveň však jsou na něm závislé, a to v oblasti materiální, emocionální, sociálních kontaktů apod. Strach jim blokuje síly a energii potřebnou ke změně, proto raději setrvávají, v prostředí, které jim sice nevyhovuje, ohrožuje je, ale je známé. K tomu přiřazuje strach z vlastního selhání.

V důsledku prožitých traumat se u obětí domácího násilí objevují neurotické projevy, jako jsou fobie, úzkostné stavy, poruchy spánku a další potíže. Ve vyšší míře jsou léčeny na psychiatrii, nejčastěji mají diagnostikovanou reaktivní depresi. Také psychosomatická onemocnění jsou velmi častá, zejména žaludeční onemocnění, migrény, ekzémy, nechutenství apod.

Mezi další sebedestruktivní typ jednání lze zařadit minimalizování následků násilí a udávání jiných příčin jejich vzniku, např. pád na kluzké podlaze apod. Oběť popírá závažnost incidentů, útoky bagatelizuje a zlehčuje. Jde o druh pomyslné obrany, která pomáhá ženě snižovat strach z budoucnosti. Pokud by přiznala sama sobě, že zranění, která jí agresor způsobil, jsou závažná, musela by se zákonitě smrtelně bát dalšího útoku, který bývá zpravidla brutálnější.⁴

---

4 BEDNÁŘOVÁ, Z., časopis POLICISTA, Ministerstvo Vnitřní, 1/2006, prevence

1.4 Teorie příčin domácího násilí

Od konce sedmdesátých let se hledají příčiny domácího násilí, které byly postupně shrnuty v teorie:

1. *Individuálních faktorů*, které spočívají ve vnitřní psychice obou partnerů, specifických rysech osobnosti, eventuálně psychopatologii osobnosti. Individuální teorie se soustřeďuje na poznání psychiky, individuality osobnosti a psychopatologii obou partnerů. Nebyly nalezeny žádné faktory, které by objasnily týrání partnerek, dětí.

2. *Sociálně – psychologických faktorů* jako jsou zážitky v dětství, které vyúsťují v mezigenerační přenos intimního násilí. Některé výzkumy naznačují, že k opakovanému soužití s násilnou partnerkou inklinují spíše muži. Ženy, pokud se vymaní z násilného vztahu, se dalšího vyvarují. Sociálně – psychologické teorie zkoumají psychologické charakteristiky osobnosti spolu se sociálními proměnnými. Do této skupiny patří teorie o mezigeneračním přenosu násilí. Tato hypotéza se potvrzuje spíše u mužů jako pachatelů než u žen jako obětí.

3. *Sociálně – kulturních faktorů*, které příčinu domácího násilí vidí „ v sociálně strukturované nerovnoprávnosti, kulturních postojích a normách ovlivňující rodinné vztahy.“ Sociálně – kulturní teorie vysvětlují výskyt domácího násilí sociálně strukturovanou nerovnoprávností a kulturními postoji a normami v rodinných vztazích.

4. *Ve feministickém pohledu* na násilí jako prostředek k uplatnění moci a kontroly nad ženou. Nejde o manželský konflikt, zvládnutí hněvu, ale o dlouhodobé instrumentální násilí. Feministické teorie poskytují rovněž sociálně – kulturní vysvětlení týrání žen. Jedná se o snahu kontrolovat, s kým se žena stýká, k čemu může mít přístup, co může dělat.

První teorie, zabývající se příčinami domácího násilí, byly jednofaktorové:

Psychologická teorie se koncentrovala na psychiku agresora a předpokládala, že příčiny domácího násilí leží v povahových zvláštностech pachatele, v poruše osobnosti.

Biologicko – genetická teorie vysvětlovala pouze obecné predispozice k agresivnímu chování

Sociologická teorie vnímá domácí násilí jako produkt „typicky mužské společnosti“ a soudí, že násilí obecně souvisí s uplatňování moci ve společnosti.

Modernější jsou multifaktorové teorie. Nejznámější je teorie D. G. Duttona, která uvádí čtyři příčiny domácího násilí spočívající:

V makrosystému, kdy domácí násilí je vyvoláváno převládající patriarchální hierarchií hodnot, která je založena na nadvládě mužů. V hierarchicky uspořádané společnosti mají vůdčí úlohu muži.

V exosystému, tj. životním a sociálním okolí jedinců, které ovlivňuje. Jde o působení formálních i neformálních struktur a životní situace, například nezaměstnanosti, nízkého příjmu, nízké vzdělanosti a nedostupnosti sociální sítě.

V mikrosystému, který představuje rodina jako taková, a rizika plynoucí z podstaty rodinného života. Těmi jsou soukromí rodiny a s ním související obtížné uplatňování mechanismů sociální kontroly, neformální právo ovlivňovat život členů rodiny, předepsané role v rodině, znalost druhého partnera.

Zvlášť stojí *ontogenetická teorie* násilí. Ta přihlíží především k individuálním charakteristikám pachatele a oběti i jejich vzájemné interakci.⁵

Obecně se míní, že k domácímu násilí vede vztahová nespokojenost, negativní hodnocení partnerova/partnerčina chování, nevyrovnané mocenské rozložení sil, konfliktní životní styl s častými rozepřemi a útoky vedoucími ke snižování sebeúcty. Čím nižší je sebedůvěra partnera, tím vyšší je pravděpodobnost agresivní reakce. Tu může vyprovokovat i mírné jednání druh strany, zvláště půjde-li o otázky peněz či sexu. V této souvislosti se rozlišuje několik typů násilníka:

„*self image demonstrator*“ – používá násilí k demonstraci síly, kterou chce imponovat partnerce

„*self image defender*“ – cítí se v ohrožení a jedná násilně v obraně svého ega

---

5 MUNKOVÁ, G., Sociální deviace, Praha, Karolinum, 2001, 32-45 s. ISBN 80-246-0279-2.

„ *reputation defender*“ – *jedná násilně v zájmu tzv. ohrožených hodnot skupiny, ke které přináleží*

Podle Schermana lze rozdělit pachatele domácího násilí na dvě velké skupiny:

- Sociálně problémové, kteří páchají násilí jak na veřejnosti, tak doma a mají záznamy v rejstříku trestů.

- Násilníky „dvoji tváře“. Jde o muže, kteří si vytvořili vlastní obraz dokonalého muže, silného, úspěšného, konkurenceschopného, který dokáže finančně zabezpečit rodinu a imponovat svému okolí. Nesplňují-li všechna tato kritéria, propadají frustraci a nespokojenosti se sebou samými, která se demonstruje cíleným násilím proti členům rodiny a partnerkám.⁶

1.5 Mýty o domácím násilí:

I přestože se v současné době díky masivním mediálním akcím informovanost veřejnosti o problému domácího násilí velice zvýšila a situace se zvolna mění k lepšímu, zejména v oblasti ochrany a pomoci obětem domácího násilí, přetrvávají ve společnosti stále mýty o domácím násilí, které plynou z dlouhodobého názoru, že se jedná o soukromou záležitost, do které nikomu nic není. Mezi mýty například patří :

Domácí násilí se týká jen sociálně slabších vrstev – domácí násilí se vyskytuje ve všech společenských skupinách, nezávisle na vzdělání či ekonomické situaci pachatele či oběti.

Domácí násilí jsou spíš hádky „ Italská manželství“ – K domácímu násilí dochází většinou záměrně a opakovaně. Je třeba odlišit běžný manželský či partnerský konflikt, při němž proti sobě stojí dva jedinci ve stejné pozici a násilí kde stojí vystrašená oběť a násilník. Domácí násilí navíc není jen hádkou kromě psychického teroru (vyhrožování, ponižování, odpírání potravy či spánku) často dochází k surovému fyzickému napadání, které končí vážným zraněním s celoživotními následky či dokonce smrtí.

---

6 MUNKOVÁ, G., Sociální deviace, Praha, Karolinum, 2001, 62 s. ISBN 80-246-0279-2.

Příčinou domácího násilí je především alkoholismus partnera – příčinou domácího násilí je snaha získat kontrolu nad partnerem. Alkohol může sloužit jako „spouštěcí mechanismus“ nebo jako výmluva, není ale příčinou násilí.

Za domácí násilí si mohou ženy samy, muže totiž provokují - násilní partneři se na „vyprovokování“ k násilí vymlouvají, důvodem k násilí podle nich může být cokoliv, co není podle jejich představ. Ovšem i kdyby je někdo provokoval, těžko by např. napadli kolegu či kolegyni v práci, spolucestujícího apod. K násilí se v rodině uchytí proto, že mají pocit, že si to mohou dovolit, a proto, že chtějí získat nad partnerkou absolutní moc a kontrolu. Omluvou pro fyzické napadení či psychický teror, ale nemůže být žádné jednání ani fakt, že se jedná o partnerku či manželku.

Ženy mají domácí násilí ve vztahu rády - tento mýtus je velmi rozšířený, navíc výrazně podporovaný porno průmyslem. Prakticky žádná žena však netouží po soužití, v němž by byla tlučena, ponižována, psychicky deptána.

Situace není tak vážná, jinak by partnerka od násilníka rychle odešla – ženy neodcházejí od násilného partnera z mnoha důvodů, chtějí zachovat dětem úplnou rodinu, mají k partnerovi stále citový vztah, omlouvají jeho jednání a hledají chyby především v sobě. Mezi důvody, proč oběť neodejde patří rovněž strach z fyzického napadení.⁷

---

7 BEDNÁŘOVÁ,Z.,časopis POLICISTA, Ministerstvo Vnitra, 2/2007, prevence.

2. Oběť a pachatel

2.1 Oběť:

Oběť domácího násilí se točí v kruhu, z kterého je jen velmi obtížná cesta ven a ona ji nevidí. většina navrhovaných řešení se jí zdá nepoužitelná a nereálná. Považuje svoji situaci za bezvýchodnou, a proto nadále setrvává s agresivním partnerem nebo se k němu opakovaně vrací.

Svoji situaci vnímá pokřiveným a zmanipulovaným způsobem, za situaci se cítí vinna a agresivní partner ji v tom utvrzuje. Aby rozuměla tomu, co se kolem ní odehrává, hledá si pro sebe přijatelná vysvětlení. Například obviňuje sama sebe z toho, že způsobila výbuch násilí u partnera tím, že nebyla dostatečně dobrá a poslušná, neudělala hned to, co agresor žádal. Myslí si, že partner jí ubližuje, protože je nedokonalá a zaslouží si trest. Snaží se být ještě víc poslušná, aby útokům předešla, věří, že když nezadá příčinu k násilí, partner ji zase bude mít rád a nebude ji mlátit. Při dlouhodobém domácím násilí ztrácí oběť pojem reality a přijímá názor, že násilí do vztahu patří, že se děje ve všech rodinách a je běžné.

Také ventilace emocí navenek je u oběti do jisté míry zablokovaná a ona není schopná normálních reakcí. Naučila se nedávat své pocity najevo, protože tak se stávala zranitelnější. Proto i její mimika je úsporná.

Někdy se projevuje také disociace, resp. vymazání pocitů, kdy týraná žena nevnímá silné podněty, nebo amnézie projevující se ztrátou paměti, kdy oběť si na některé traumatizující zážitky nevzpomíná. Jde o psychický mechanismus, který chrání oběť před tím, aby v plné míře prožívala fyzickou nebo psychickou bolest.

Jednou ze sebedestruktivních reakcí, které je velmi těžko pochopitelná, je identifikace s agresorem, vyznačující se vytvořením emocionální vazby mezi násilníkem a obětí, nadměrnou vstřícností oběti, její ochotou vyhovět a snahou násilníka krýt. Toto jednání nastává v situacích, kdy se oběť cítí být, a často i skutečně je, zcela v moci násilníka, nemá možnost využít jakoukoli pomoc a závisí jen na agresorovi, jak sní naloží. Je přesvědčená, že z její situace není úniku, a zároveň je izolována od lidí, jediný kontakt má pouze s agresorem nebo obdobně postiženými oběťmi (dětmi apod.). Často se v této souvislosti mluví o tzv. Stockholmském syndromu, který byl popsán

v 70. letech při přepadání banky ve Stockholmu, kdy rukojmí produkovali podobné chování.

Čím déle oběť v násilném svazku setrvávají, tím hůře lze z tohoto vztahu odejít. Postupně se oběť propadá do bezvýhradné závislosti na násilném partnerovi. Pro vznik této závislosti je rozhodující nevypočitatelnost reakcí partnera, kdy se střídá období lásky a slušného zacházení s obdobím hrubých fyzických útoků a ponižujícího jednání. Čím vyhocenější jsou tyto dvě polohy chování agresora, tím spíše dochází ke vzniku závislosti na násilném partnerovi. Oběť je střídáním laskavých a agresivních poloh vztahu destabilizována a decimována.⁸

Při rozhovoru s obětí je vhodné dodržovat následující zásady:

1. Citlivý trpělivý přístup:

nepospíchat, nepřerušovat výpověď potřebuje čas na formulování problému, těžko se jí o prožitých traumatech hovoří, stydí se.

2. Potvrzovat emoce :

nechat vyplakat, ujistit ji, že má nárok na pláč, dát najevo pochopení.

3. Projevit zájem :

verbálně i neverbálně (otevřené posazení, oční kontakt, natočení těla, výraz tváře apod.), podporovat ve vyprávění, doptávat se, parafrázovat, shrnovat slyšené (do té se zpravidla o ni nikdo nezajímal, slyšela jen, že musí být zticha)

4. Projevit důvěru k tomu, co říká :

někdy je vyprávění oběti těžko uvěřitelné, často však bývá situace daleko horší, než ji popisuje

5. Ocenit, že vyhledala pomoc.

6. Neudílet rady.

7. Respektovat rozhodnutí oběti i v případě, že s ním nesouhlasíme.

Chyby při vedení rozhovoru s obětí :

1. Utěšování :

vyvolá pocit nepochopení (to je dobré, to se spraví).

2. Litování :

---

8 BEDNÁŘOVÁ, Z., časopis POLICISTA, Ministerstvo Vnitřní, 1/2006, prevence.

oběť slyší, že se stává člověkem politováníhodným, což ještě více snižuje její sebevědomí a pocit vlastní hodnoty, (je mi vás líto, co jste musela prožít).

3. Vyčítání obviňování :

prohlubuje pocit viny za situaci, oběti se uzavírá nebo brání, nenaváže se kontakt a důvěra, (proč jste si to nechala líbit, už jste mohla dávno odejít, neprovokujete ho náhodou, on je takový slušný).

4. Pseudodiagnostický komentář :

může vyvolat panický strach (to vypadá hrozně).⁹

Kdo může být oběť:

Oběťmi domácího násilí se stávají lidé různého věku, vzdělání, sociálních vrstev, náboženského a politického vyznání a různé barvy kůže. Obětí domácího násilí se mohou stát obecně všichni členové domácnosti: ženy, děti, muži, senioři.¹⁰

Ženy

Násilí páchané na ženách rozumíme jakýkoli čin, který má za následek tělesnou, sexuální nebo psychickou újmu nebo utrpení žen, včetně hrozby takovými činy, zastrasování a úmyslného omezování svobody. Uvádí se, že zhruba 35 % českých žen je vystaveno domácímu násilí. Většina údajů vychází z dat nestátních neziskových organizací, které se problematikou násilí na ženách a násilím vůbec zabývají. Problém spočívá v tom, že každá třetí týraná žena není ochotna nebo schopna násilí ohlásit či požádat o pomoc. Některé ženy jsou dokonce přesvědčeny o tom, že násilí patří k rodinnému životu, že je výrazem partnerovy lásky. Většina žen se však o násilí, které je na nich pácháno, stydí promluvit. K tomu přispívají i další faktory: týraná žena nechce opustit děti nebo jim nechce vzít otce, bojí se, že neuživí sebe ani děti, nemá kam odejít, je ekonomicky závislá na partnerovi atd. Jedná-li se o dlouhodobé týrání ženy, pak se objevuje tzv. syndrom týrané ženy. Je to soubor specifických charakteristik a důsledků zneužívání, které vedou ke snížené schopnosti ženy efektivně reagovat na prožívané násilí. Syndrom týrané ženy zahrnuje specifické dopady domácího násilí na oběť. Typické je například: setrvávání ve vztahu, přetrvávající vazba k agresorovi,

---

9 BEDNÁŘOVÁ,Z.,časopis POLICISTA, Ministerstvo Vnitřní, 1/2006 příloha.

10 http://www.domacinasilii.info/cze/vzdelavaci_aplikace/obeti%20profil.htm.

zatajování závažnosti a příčin zranění, udávání nepravých důvodů svých zranění, popírání zneužívání. Ženy bývají netečné, otupělé, málo přístupné okolí, chovají se nepřírozeně, při kontaktu s autoritou vykazují extrémní laskavost. Bez odborné pomoci je téměř vyloučené, aby se žena z tohoto stavu sama vymanila.¹¹

Děti

Násilí na dětech se vyskytuje ve všech společenských vrstvách, i když je běžně spojováno s nízkým socioekonomickým statutem rodiny a nízkým vzděláním rodičů. Děti představují pro násilníka v mnoha ohledech vhodný objekt. Jsou fyzicky slabší, psychicky a sociálně nezralé, závislé na dospělých. Děti z rodin, kde probíhá násilí, jsou 3-9 x častěji poraněny nebo zneužívány, častěji se účastní pouličního násilí, šikanují ve škole jiné děti, častěji je postihuje porucha osobnosti s hyperaktivitou, častěji se stávají mladistvými zločinci. Děti, jež byly obětí fyzického násilí v rodině, jsou již v průběhu dětství útočnější vůči lidem dospělým. Tyto děti se naučí zpracovávat podněty ze zevního prostředí odlišně, než je zpracovávají děti, které násilí vystaveny nebyly. Násilí v rodinách poškozuje děti na celý život. Za následky na celý život lze považovat např. posttraumatické poruchy, poruchy přizpůsobení, úzkostné poruchy, deprese, suicidální chování, poruchy osobnosti, problémy v osobních vztazích či v budoucnu problémy v rodičovské roli.

Pro násilí páchané na dětech se ustálilo označení syndrom CAN – syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Takto jej definoval v roce 1992 zdravotní výbor Rady Evropy. Syndrom CAN zahrnuje:

tělesné týrání – jedná se o akty fyzického násilí na dětech, jejichž důsledkem jsou různá zranění (modřiny, odřeniny, řezné a bodné rány, známky pálení atd.). Dle výsledků výzkumu souhlasí s mírnějším používáním fyzických trestů až 70 % českých rodičů.

psychické násilí – za psychické násilí vůči dítěti se považuje takové chování rodičů, které vážně a nepříznivě ovlivňuje citový vývoj dítěte. Zahrnuje zastrašování, ponižování, zahanbování, neochota zajistit základní potřeby dítěte atd. Výjimečně

---

11 VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 1. vyd. Praha: proFem, 2004, 194 s. ISBN 80-239-2106-1.

se psychické násilí objevuje samostatně, většinou doprovází jiné formy zneužívání dítěte.

zanedbávání – jedná se o nedostatek podnětů, nezbytných pro normální zdravý fyzický a psychický vývoj dítěte. U dítěte je zanedbávána například výchova, vzdělání či jeho citové potřeby. Zanedbávání spolu s fyzickým zneužíváním má vztah k vývoji sadistických a antisociálních rysů chování v dospívání a dospělosti, charakteristické ledovou krutostí, predátorským chováním a vyšší inteligencí.

systémové týrání – jedná se o týrání způsobené systémem, který by měl sloužit k pomoci a ochraně dětí. Dítě je takovému systémem péče poškozováno, ač by mu měl být kuprospěchu. Zahrnuje například: pakující se nadbytečné lékařské vyšetření, špatná péče v kolektivních zařízeních (školka, škola, dětský domov), rozhodování o osudu dítěte bez dostatečné informovanosti¹²

Sexuální zneužití dítěte

Jedná se o situaci, kdy jakákoliv osoba, dospělý či dítě násilím, podvodem, hrozbou či sváděním nutí dítě, aby s ním mělo jakýkoliv druh sexuálního styku. Může jít o osahávání, masturbaci před dítětem, orální nebo anální styk, soulož. Také vyprávění vysloveně sexuálních obsahů, předkládání pornografických obrázků či filmů znamená sexuální zneužití.

V dospělém věku se mohou stát obětí zneužití bezmocní či mentálně retardovaní lidé. Specifické rysy toho typu týrání můžeme pozorovat v rámci domácího násilí. Jakékoliv násilí, které má sexuální komponentu, je velmi traumatizující. Sexuální zneužití je se vši pravděpodobností jedním z častých patologických projevů v každé společnosti. Teprve v posledních desetiletích se toto téma stává předmětem komunikace a zkoumání. Častý je názor, že zneužívání přibývá. Korektní údaje však napovídají, že se jen o něm zvyšuje informovanost.

V rodinách, kde dochází k domácímu násilí, jsou často vychovávány děti, které se nachází v pozici svědka agresivních projevů, ale i často oběti samé.

---

12 VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 1. vyd. Praha: proFem, 2004, 190 s. ISBN 80-239-2106-1.

Dlouhodobě trvající násilnosti v rodině negativně poznamenají jejich další vývoj. Nezletilec s touto zkušeností často není ochotný o svých zážitcích hovořit, postupně se sociálně izoluje, záměrně se vyhýbá spolužákům a vrstevníkům. Pokud se hovor dotkne prožité události, uniká od hovořících osob nebo odvádí pozornost jinam. Při vhodné intervenci se některé děti dokážou svěřit. Zpravidla sdělují, že na prožitou situaci musí myslet, že se jim vrací, opět prožívají pocity strachu. Často dochází k samovolnému znovuprožívání vzpomínek i v bdělém stavu, huře se pak soustředí na běžné činnosti, nebo se objevují děsivé sny a noční můry. Některé děti ventilují napětí ve spontánní hře, mohou se i identifikovat s agresorem.

Děti si zpravidla vždy povšimnou podivného chování mezi rodiči. Děti vidí, že otec matku omezuje, ubližuje jí, tahá ji za vlasy, hází různými předměty, a někdy jsou dokonce i svědky toho, že tatínek na maminku vytasí nůž. Velmi dobře vnímají to, že je jejich matka nucena se bránit, odolávat ranám, že občas krvácí, anebo se zraněná zavírá do koupelny.

U dětí vystavených traumatizaci vlivem domácího sledujeme různé příznaky, které jsou specifické pro určitý věk. V kojeneckém věku pozorujeme zaostalost ve vývoji, problémy s učením se novým věku přiměřených úkolů, zmatenost, napětí, pláč a křik.

Předškoláci kombinují fantazii s realitou, jsou schopni zachytit pouze útržky o události, zbytek doplní fantazií. Tyto děti jsou značně zaměřeny na sebe a mohou se považovat za viníky událostí, kterým nerozumí (př. tatínek odešel, protože jsem zlobila). Nemají tendenci se svěřovat, neboť se bojí a nejsou schopny prožité situace verbálně postihnout. Jejich vnější projevy působí zasmušile, jsou napjatí, ale i nazlobení. Hledají blízkou osobu, od které se nechtějí odpoutat, někdy pozorujeme regresivní formy chování (chovají se jako by jim bylo méně – cucají palec, počurávají se). Některé z postižených dětí se samy chovají agresivně vůči dětem, rodičům, hračkám. Situaci v rodině popisují věku odpovídajícím způsobem – události jsou výsledkem kouzla, nadpřirozenosti, výpověď nemá logickou strukturu, časovou posloupnost, pamatují si pouze útržky.

Děti mezi šesti až dvanácti lety jsou schopny zachytit události lépe než předškoláci, více si uvědomují nebezpečí. U traumatizovaných nezletilců jsou patrné

regresivní formy chování, tendence k sebeobviňování, ale i bezohlednost k druhým, porušování norem, nedbalost, zhoršení ve škole, nesoustředění, únik k nebezpečným hrám. Některé děti naopak kompenzují rodinné defektní vztahy snahou uspět ve škole, zaměřují se na tuto oblast a extrémně se snaží. Objevuje se tendence k sociální izolaci, nezáměr o kontakt s vrstevníky, problémy se spánkem, noční můry.

Děti třináct až osmnáct let vnímají realitu jako dospělí, ale v traumatických situacích reagují specificky, mohou využívat způsoby chování odpovídající dětskému věku, a naopak jinou situaci zvládají dospěle. Pozorujeme u nich obvykle velké změny v chování a vztahu k rodičům. Únik k nebezpečným způsobům chování (drogy, promiskuita, záškoláctví), jako způsobem vyrovnání se se stresem, strachem, pocity bezmoci. Dochází ke snížení sebehodnocení a výkyvy v sebedůvěře, nahlíží na sebe jako na ztroskotance a smolaře. Objevují se změny v oblasti sociální, snaha se izolovat, či vyhýbat kontaktům s vrstevníky, nebo naopak vystupňovaná potřeba účasti na všech aktivitách.

Děti, které vlivem negativní zkušenosti s domácím násilím ztratily pocit jistoty a bezpečí, potřebují opět korigovat své postoje vlivem pozitivní zážitků. To jim umožní těsný kontakt s blízkými, pro ně bezpečí znamenajícími lidmi, společné činnosti, zajímavé nové zážitky. Paradoxně dítě odmítá hovor připomínající události a zážitky, vyhýbá se odpovědím, ale pro přiměřené zpracování traumatických situací je důležité tzv. odreagování v rozhovorech s dospělými, kterým důvěřují, popřípadě v mladším věku, odreagování prostřednictvím hry, kreslení atd. Pokud ve vnějších projevech dítěte přetrvávají nápadnosti, je vhodné vyhledat odbornou pomoc – dětského lékaře, psychologa, psychiatra.¹³

---

13 BUSKOTTE, A., Z pekla ven žena v domácím násilí, Brno, C PŘES, 2008, 45 s. ISBN 978-80-251-1786-6

Muži

Nejen ženy se stávají oběťmi domácího násilí. Násilí páchané na mužích může být specifické právě tím, že na jedné straně není patrná tak výrazná převaha síly na straně pachatele, na druhé straně může být přítomen silný potenciál manipulace nebo moci spíše symbolické povahy. Vzhledem k tomu, že základy moderní společnosti jsou postavené na oddělení soukromé a veřejné sféry a na binárním systému dvou pohlaví, vychází tematizace domácího násilí ve vztahu k ženám a mužům z rozdílných sociálních rámců a souvislostí. Domácí násilí se odehrává mezi intimními partnery, pachatelem je v tomto případě blízký člověk, ke kterému má oběť citové vazby, sexuální vztah, apod. V moderní době se soukromí stalo výlučnou sférou, do které na rozdíl od veřejného prostoru nezasahovaly formální instituce, případně zasahovaly v omezené míře.¹⁴

Senioři

Domácí násilí páchané na seniorech má podobu jednorázového či opakovaného fyzického, psychologického, finančního zneužívání nebo zanedbávání. Oběť, v tomto případě senior, nemusí na počátku poznat, že členové rodiny, se kterými sdílí domácnost, mají sklony k násilí. Teprve v zátěžových životních situacích (vznik závislosti na pomoci druhých, ztráta určitých schopností , zejména schopnosti podílet se na chodu domácnosti, počínající psychické problémy oběti) se někteří rodinní příslušníci mohou začít chovat agresivně. V době, kdy se jejich násilnictví projeví, je oběť tímto jednáním natolik překvapena, že většinou není vůbec schopna adekvátně reagovat. V případech seniorů se více vyskytuje zneužívání psychické či finanční. Stále více přibývá případů, kdy příbuzní zneužijí citové závislosti seniora k získání financí či majetku k vlastnímu obohacení. V nejhorším případě se senior může ocitnout bez domova. V lepším případě může být odložen proti své vůli do domova důchodců, léčebny apod. Časté jsou také situace, kdy je senior závislý na pomoci svých blízkých.

---

14 BURIÁNEK, J., KOVAŘÍK, J., Domácí násilí na mužích a seniorech, Praha, TRITON, 2006, 63 s. ISBN 80-7254-914-6.

Někteří tuto péči však zanedbávají a neposkytují seniorovi potřebnou pomoc. To může vést k dalším zdravotním a psychickým obtížím seniora.¹⁵

Handicapované osoby

Domácí násilí páchané na handicapovaných osobách je jevem, kterému je třeba věnovat náležitou pozornost. O jeho výskytu neexistují žádné statistiky, ani není nikde evidováno. Handicapovaná osoba je na násilníka a jeho péči většinou zcela odkázána a možnosti obrany jsou ze strany handicapované osoby minimální. Situace je většinou ztížena ještě tím, že vztah vůči násilníkovi je velice intenzivní, založený jak na nutnosti poskytování péče z jeho strany, tak na citové vazbě. Mnohdy představuje násilník pro handicapovanou osobu jedinou oporu a spojení se světem.¹⁶

Z interních statistik Psychosociálního centra Acourus, které poskytuje všestrannou pomoc obětem domácího násilí, lze odvodit základní obraz oběti domácího násilí ve fázi, kdy vyhledá pomoc. Nejčastější věkovou skupinou jsou ženy mezi 31 – 35 lety (celkem 26 %), vdané (63 %), první manželství (54 %), jedno dítě (47 %), věk dítěte 7 – 11 let (30 %), vzdělání střední odborné (33 %), zaměstnané (50 %). To znamená, že žena žije zpravidla téměř 10 let ve vztahu s násilným partnerem, než se rozhodne vyhledat pomoc.

2.2 Pomoc obětem domácího násilí:

Při plánování práce s oběťmi domácího násilí musíme zohledňovat jejich základní lidské potřeby – základní fyziologické potřeby, potřeba bezpečí a jistoty, potřeba lásky, potřeba úcty, potřeba někam patřit. K dobré spolupráci s obětí patří hlavně zabezpečení těchto základních potřeb. Pracovník by měl nejdříve uspokojit základní fyziologické potřeby oběti, dále by měl posílit její sebevědomí, vytvořit v ní pocit bezpečí, ukázat jí, že má hodnotu i pro ostatní lidi, že je potřebná a dokáže

---

15 BURIÁNEK, J., KOVAŘÍK, J., Domácí násilí na mužích a seniorech, Praha, TRITON, 2006, 37 s
ISBN 80-7254-914-6

16 BURIÁNEK, J., KOVAŘÍK, J., Domácí násilí na mužích a seniorech, Praha, TRITON, 2006, 39 s
ISBN 80-7254-914-6

vlastními silami zabezpečit sebe i své děti. Teprve po zabezpečení uvedených základních potřeb lze postoupit k další úrovni pomoci oběti. Do pomoci obětem domácího násilí lze zahrnout materiální pomoc přístup k veřejným službám, bezpečné bydlení, zabezpečení dítěte, psychickou podporu rady, skupiny vzájemné podpory, schůzky podporující sebeúctu, vedení k rozhodnosti a právní pomoc týkající se majetku, financí, sociální situace, dětí. Důležité je motivovat oběť ke změně jejího životního scénáře, v němž je stabilně zabudováno násilí.

Při poskytování pomoci obětem domácího násilí je velmi významná krizová intervence. Podoba krizové intervence je závislá na situaci, ve která se zrovna oběť nachází. Krizovou intervencí je možné provádět v aktuálně hrozící či probíhající násilné situaci, ve fázi přípravy odchodu od násilníka nebo ve fázi opuštění násilníka.¹⁷

V případech akutně hrozící nebo právě probíhající násilné situace komplikuje krizovou intervencí fakt, že není dost času a prostoru na vysvětlení a objasnění situace.

Vláda a organizace poskytující pomoc obětem domácího násilí by měli podniknout v maximální možné míře vše, aby obětem poskytli pomoc, aby byl zvýšen rozsah a dostupnost služeb obětem, a aby byly rozšířeny možnosti zapojení obětí do všech rozhodných stadií trestního řízení. Zároveň by měla být podporována spolupráce vhodných agentur, organizací, rodin a příbuzných a jiných systémů ve společnosti, které poskytují služby obětem nebo které mají vliv na zacházení s oběťmi, s cílem vybudovat integrovaný systém pomoci obětem domácího násilí.

Služby, poskytované obětem domácího násilí, se zaměřují na poskytnutí emocionální podpory, přímé pomoci a informací. Služby, které by měly být poskytovány jsou:

- Krizová intervence
- Poradenství
- Podpora obětí domácího násilí
- Podpora v průběhu vyšetřování trestného činu
- Podpora v průběhu trestního stíhání a soudního řízení
- Podpora po ukončení případu
- Služby zajišťující výchovu občanů

---

17 VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 1. vyd. Praha: proFem, 2004. 162 s. ISBN 80-239-2106-1.

- Preventivní služby¹⁸

Systém pomoci poskytovaný obětem domácího násilí sehrává v moderní společnosti nezastupitelnou úlohu. Navrácení oběti domácího násilí zpět do běžného života závisí mimo jiné na poskytnutí pomoci profesionálními a dalšími pracovníky, kteří s nimi přicházejí do styku. Tito pracovníci by měli být odborně proškoleni, měli by projevat zvýšenou citlivost vůči problémům obětí, schopnost reagovat na krizové situace, provádět prevenci násilí a podílet se na mnohooborové spolupráci.¹⁹

2.3 Pachatel:

Je osoba, která ohrožuje ohroženou osobu na životě, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti a žije s ohroženou osobou ve společném obydlí, a je či byla spolu s ohroženou osobou v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu, a lze důvodně předpokládat, že se tato osoba bude dopouštět i nadále domácího násilí vůči ohrožené osobě.

V odborné literatuře jsou domácí agresori rozčleňováni podle několika hledisek do různých typologických skupin. Podle výsledků amerického kriminologického výzkumu L. W. Shermana jsou pachatelé domácího násilí rozdělováni do dvou skupin. Na pachatele domácího násilí s dvojí tváří a na sociálně problémového pachatele domácího násilí, a to dle jejich sociálního postavení. Agresor s dvojí tváří je typ pachatele, který se společnosti jeví jako řádný občan, v soukromí se však stává násilníkem. Tento typ pachatele je nebezpečnější, protože jeho násilná činnost se dá mnohem hůře prokázat.

Jiné členění domácích agresorů vychází z toho, jakým způsobem je domácí násilí pácháno, tzn. jaké vzorce násilného jednání pachatel používá. Dle Pat Carvenové

---

18 DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J. *Domácí násilí - pracovní manuál*. Praha: Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku, 2005. 52 s.

19 HANUŠOVÁ, J. *Násilí na dětech – syndrom CAN*. 1. vyd. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, 22 s. ISBN 80-86991-78-4.

existuje několik základních typů pachatele domácího násilí. Jsou to: surovec, žárlivec, špatný otec, lhář, vyděrač, sexuální násilník, pán domu a psychický utlačovatel. Z údajů neziskových organizací zabývajících se domácím násilím v České republice lze odvozovat, že u nás pravděpodobně převládá typ "vyděračský surovec", praktikující fyzické a psychické týrání.

Další skupinou domácích agresorů je kategorizace na základě příčinných či spouštěcích mechanismů domácího násilí. Takto jsou rozlišovány typy jako např. čistý domácí agresor, generalista, situační domácí agresor, na droze závislý domácí agresor a sadistický agresor.

Rozdíly jsou například v okruhu osob, vůči nimž je pachatel agresivní, podnětu, který vede k útoku na oběť a podobně. Dřívější názor, že nejčastějším spouštěcím mechanismem domácího násilí je alkohol, se dnes ukazuje jako nepravdivý. Dnešní autoři se kloní k tomu, že pachatel naopak využívá alkohol jako záminku k páchání domácího násilí s myšlenkou na možnost pozdějšího vyvinění se na základě nepřičetnosti či snížené přičetnosti alkoholem vyvolané.

Role agresora není závislá na věku. Jsou případy domácí agrese vůči seniorům se často setkáváme nejen ze strany jejich dětí, agresory se čím dál častěji stávají vnuci seniorů a další mladé příbuzné osoby. Děti či vnuci závislí na drogách či "pouze" nemající tolik peněz, kolik by chtěli, řeší nedostatek finančních prostředků prodejem nábytku a zařízení domácnosti svých prarodičů, okrádáním je o cennosti a peníze. To vše dokonce i s použitím fyzického násilí. Tito mladí agresori také své prarodiče s oblibou vydírají i vyhrožováním sebevražedným pokusem, nedostanou-li finanční příspěvek.

Jednotlivé typy domácích agresorů mají samozřejmě různé prognózy ve vývoji svého násilného vztahu s obětí.²⁰

---

20 BUSKOTTE, A., Z pekla ven žena v domácím násilí, Brno, C PŘES, 2008 28 s. ISBN 978-80-251-1786-6.

2.4 Kdo je oběť a kdo pachatel?

Některé z poznatků, okolností nebo doprovodných faktorů násilí můžeme velice snadno identifikovat. Jsou to například konflikty ve vztazích, stres nebo alkoholismus. Ovšem to ještě stále nevyovídá o samotných příčinách či pozadí domácího násilí. Otázkou totiž je, proč začnou být někteří lidé pod tlakem problémů, každodenních konfliktů či na základě rozdílných názorů agresivní a jiní ne? Proč jsou to převážně muži, kteří začnou užívat své fyzické síly? Hrají zde roli biologické či genetické faktory? A jakou roli zde hrají psychické, sociální a společenské vlivy? Odpovědi na tyto otázky byly poslední desetiletí velice rozdílné, z části dokonce protichůdné. Jediné, co už je dnes opravdu jisté a potvrzené, že je každý z nás schopen fyzické násilí kdykoli využít. Záleží pouze na tom, zda a za jakých okolností k tomu dojde. Podobné výkyvy normálního chování a jednání se samozřejmě týkají jak mužů, tak i žen. Každý z nás by teoreticky mohl násilné chování použít. Proč je tedy někteří používají a někteří ne? To bylo hlavním tématem jednoho výzkumu odborníků z oblasti biologie, dějin lidského vývoje, psychologie a sociologie. Tito profesionálové se zabývali převážně faktem, že se násilnické přestupky a kriminalita obecně týká z větší části právě mužského pohlaví.

Statistiky jednoznačně prokazují, že muži jsou většinou ti, kteří fyzického násilí využívají, na druhou stranu ale také ti, kterým je páčáno. Je všeobecně známo, že násilí je převážně mužskou doménou. Mnoho expertů toto tvrzení ještě zesiluje. Například sociolog dr. Dieter Otten ve své knize „Selhání mužů“ uvádí „Náš společenský pořádek neohrožuje násilí či kriminalita, jsou to právě muži osobně.“ Skoro shodně kriminolog Christian Pfeiffer, označuje muže za „nepřítele lidstva“. Přes všechnu nadsázku, můžeme říci, že je násilí spáchané muži, a násilí, kterého se dopustily ženy, velmi nerovnoměrně rozděleno.

Protože muži byli po celou dobu historie lidstva, ve všech různých kulturách a dobách ti, kteří byli mnohem agresivnější, máme tendenci hledat skutečný původ tohoto jevu v jejich biologických a genetických předpokladech. Ženy mají pochopitelně jiný základ a je známo, že byly i v dobách dávno minulých mnohem klidnější a mírumilovnější. Vědecké výzkumy však prokazují něco naprosto jiného.

O mužském pohlavím hormonu testosteronu se tvrdí, že má velký vliv na agresivní chování mužů. Protože mají muži zhruba deset až dvacetkrát vyšší zastoupení testosteronu v krvi než ženy, obecně se usuzuje, že je za tímto faktem možno hledat pravé příčiny násilného chování mužů, ovšem výzkumy toto tvrzení vyvrací. Některé

vědecké nálezy potvrzují názor, že za vším stojí právě tento hormon, jiné ho kategoricky popírají. Také je prokázáno, že zde funguje zpětná vazba, tedy že hormony ovlivňují nejen chování jedince, ale jeho chování může mít vliv na jeho hormonální obraz. Například u sportovců je viditelné, že se hladina testosteronu a jeho tvorba během sportovního výkonu masivně zvyšuje a stimuluje. Právě díky podobným protiřečícím si poznatkům nemůžeme tvrdit, že za agresivní chování mužů mohou pouze jejich hormony.

Druhé, biologicky orientované vysvětlení se vztahuje na rané období lidské existence. Podle výchozích teorií této vědy bylo v brzkých stádiích lidské evoluce agresivní chování jedince vnímáno jako jeho plus. Muž byl schopen čelit nepřátelům a jinému nebezpečí. Agresivní či násilné chování muže je „potřebné“ pro samotný mužský rozvoj, tedy předávání jeho vlastních genů. Muži využívají agrese v boji o své potencionální partnerky, čili matky svých potomků. Můžeme říci, že si muži násilnický potenciál za dobu své existence vypěstovali. Toto vysvětlení vlastně tvrdí, že je násilí vzhledem k pohlavně typickým rozdílům čistě genetickou záležitostí, ale i tato formulace má své nedostatky. Sice nám v podstatě vysvětlila, proč jsou muži agresivní, neříká však, proč si své potřeby ventilují zpravidla na domácí půdě. Tedy na své mnohem slabší manželce a bezbranném dítěti.

Uvedené jevy se zdají být velmi logické a přijatelné. I když v podstatě tvrdí, že za vším stojí mužský agresivní pud, hormony či geny, přesto všechno není celá věc až tak jednoduchá. Pokud by opravdu mužské hormony, geny a pudy sváděly k agresi, jak bychom si pak vysvětlili, že někteří z mužů za celý svůj život neublížili ani mušce, natož aby se dopouštěli trestných činů? Každopádně by to byla skutečnost velmi zdrcující, bylo-li by skutečně vědecky prokázáno, že jsou muži agresivní od přírody. V tomto případě by totiž neexistovala žádná šance a to jak pro pachatele, tak pro oběť, že se dá na mužském chování něco změnit. Pokud by tomu skutečně tak bylo, muži by byli zajati do své biologické struktury a ženám by v podstatě nezbývalo nic jiného, než si je držet co nejdále od těla.

O něco vhodnější teoretické vysvětlení se nám nabízí z oblasti sociologie a společenských věd. Psychologické výzkumy prokázaly již v šedesátých letech minulého století, že *agrese není vrozená genetická vada, nýbrž ve většině případů pouze naučený styl lidského chování.*

Tento proces vštípení si násilného chování má v zásadě dva základní důvody. Jedním z nich je „*učení se z úspěchů*“, což tedy znamená, že násilné chování se u

jedince stále vyvíjelo a stupňovalo, protože si povšiml, že na základě svého agresivního chování jednodušeji dosáhne cíle, své vůle nebo čehokoli, co je pro něho v závěrečné fázi nějakým způsobem pozitivní. To pro něho může v praxi znamenat například již zmíněné prosazování vlastní vůle, touhy po moci, odbourávání stresu nebo jiného napětí, uspokojování se pocity po pomstě atd.

Dalším typem tohoto učení je „*učení podle vzoru*“. To znamená, že člověk agresivní chování odkouká od svého vzoru. Těmito vzory jsou většinou osoby, které se pohybují v jeho bezprostřední blízkosti rodiče, kamarádi, přátelé, příbuzní atd. Nesmíme podceňovat také média, které disponují velkým vlivem. Člověk si najde svůj vzor například i ve filmech, v politice, nebo v jiné autoritativní osobě.

Dnes jsou tyto typy ovlivňování vnímány vedle těch biologicky orientovaných jako ty rozhodující a v podstatě i silnější. Mimo jiné mají i jiný, velice praktický a pozitivní smysl. Pokud je násilí opravdu něco naučeného, může být tedy také odnaučeno. Násilí tedy není žádnou osudovou a konečnou záležitostí a jak oběti, tak pachatelé proti ní mohou mnohé podniknout. Za předpokladu, že sami chtějí. Ženám, které žijí s násilným a agresivním partnerem, to tedy dává naději, že se jejich muž může změnit, bude-li opravdu chtít. A muži jako pachatelé mohou v případě, že si opravdu uvědomí svou chybu a převezmou za své chování plnou zodpovědnost, své chování vůči partnerce změnit k lepšímu. Dnes již existují místa, kam se mohou agresivní muži obrátit v případě, že se opravdu rozhodli na sobě pracovat. Psychologové jim nejen poradí, ale budou je i motivovat a podporovat.

2.5 Fakta o pachatelích, násilí a oběti

- Ženy tvoří v evropských státech pouhý zlomek z počtu všech vězňů, zpravidla toto číslo nepřekročí 5% z celkového počtu vězňů.
- V průběhu posledních 15 let se kriminalita v oblasti fyzického násilí podstatně zvýšila. Muži tvoří valnou většinu všech případů násilných činů.
- Ženy jsou fyzicky násilnými delikty postiženy zpravidla méně než muži, s jednou výjimkou sexuální obtěžování a znásilnění. Zde je 95 % všech obětí ženského pohlaví a celých 99 % všech pachatelů tvoří muži.

- Pachatelé sexuálního násilí na ženách, ale i na mužích a dětech jsou téměř ve většině případů také právě muži. Toto číslo se pohybuje mezi 95 až 99%. Dospělí muži jsou jen velmi zřídka oběťmi sexuálních deliktů.
- Násilným přestupkům páchaným na ženách tedy převážně ublížení na zdraví, zavraždění, nebo pokus o vraždu se většinou odborně říká násilí ze strany osob blízkých nebo osob žijících společně v bytě nebo domě. Pachatelé jsou většinou rodinní příslušníci, nebo oběti velice blízcí muži. Naproti tomu muži, kteří jsou oběťmi násilí, se s pachatelem před útokem znají většinou povrchně, často se však neznají vůbec a potyčka byla spíše náhodná.
- Chlapci se s násilím ve svém dětství setkávají podstatně častěji než děvčata. Toto násilí probíhá ať už ve vztazích, kde jsou fyzické síly mezi nepřáteli vyrovnány, nebo ve vztazích, kde jsou jasně slabší, ale i na domácí půdě. I zde dostávají chlapci na holou mnohem více než jejich sestry.²¹

---

21 BUSKOTTE, A., Z pekla ven žena v domácím násilí, Brno, C PŘES, 2008 36 s. ISBN 978-80-251-1786-6.

3. Kriminalita a ostatní trestná činnost související s domácím násilím

3.1 Kriminalita:

Kriminalita je jevem, který narušuje harmonický vývoj společnosti, a je tedy pro společnost dysfunkční a společensky škodlivý. Narušuje základní pravidla společenského řádu a lidského soužití, působí společnosti i státu značné imateriální a materiální škody, způsobuje jednotlivým oběťm škody fyzické, psychické a společenské, vyvolává ve společnosti atmosféru strachu, nejistoty a nedůvěry.

Kriminalitou se zabývá *kriminologie*. Kriminologie je věda o kriminalitě (zločinnosti), o jejích pachatelích a oběťm a o její kontrole. Kriminologie znamená doslova „*věda o kriminalitě*“. Kriminologie je samostatná vědecká a pedagogická disciplína.

Kriminalita jako sociálněpatologický fenomén má aspekty společenské i osobnostní, sociologické, psychologické, psychiatrické, pedagogické, trestněprávní a jiné, a proto je kriminologie naukou na pomezí několika vědních disciplín, naukou multidisciplinární. Z těchto vědních disciplín jejich poznatky přejímá, dokumentuje, porovnává a harmonizuje, dochází k otevírání širších horizontů poznání.

Samostatnost kriminologie je dána předmětem jejího zkoumání. Existuje poměrně málo metod kriminologického poznání; většinou kriminologové používají metody sociologické, psychologické, matematické aj., které jsou podstatně modifikovány a propracovány podle kriminologických poznatků a potřeb, aby korespondovaly zvláštnostem zkoumaného objektu a cílům výzkumu. Při poznávání kriminality je nutno docílit integrace hledisek jednotlivých vědních oborů. Kriminologické týmy by měly být složeny z kriminologů sociologického, právníckého, psychologického či jiného odborného původu.

Kriminologie zkoumá - kriminalitu, její pachatele, oběti a její kontrolu jako společenskou realitu. Kriminologie je vědou empirickou. Je založena hlavně na kriminologických empirických výzkumech, jejichž poznatky musí být přezkoumatelné. Kriminologie zkoumá kriminalitu jako reálný jev. Trestně právní nauka a trestní politika jako normativní vědy zkoumají, co v oblasti kriminality má být, jaké normy by tu měly platit či platí, jak je vyložit aj. Mezi empirickými a normativními vědami

neexistuje žádná absolutní hranice: to, co má být, vždy tak či onak souvisí s tím, co je. Empirická kriminologie je bez teoretické kriminologie nemyslitelná. Při výkladu problematiky pojmu kriminologie lze poukázat i na rozlišování na kriminologii orientovanou na základní výzkum a na aplikovanou (praktickou) kriminologii, u které jde o aplikaci poznatků kriminologické vědy v praxi.

Kriminalita patří mezi sociálněpatologické jevy. Pokud kriminologie rozumí kriminalitou souhrn jednání, která trestní právo posuzuje jako trestné činy, jedná se o tzv. legální (juristické) pojetí kriminality. Zde se kryje kriminologický pojem kriminality s trestněprávním pojmem kriminality. Někteří kriminologové pracují s tzv. sociologickou, na trestním právu nezávislou definicí kriminality. Tak vznikla teorie tzv. odchýlného chování či chování deviatního. Jedná se zde o materiální vymezení kriminality. Předností legálních definic je zejména určitost, sociologické definice bývají velmi neurčité a vágní. Umožňují kritický přístup k platnému trestnímu právu.

Optimálním výchozím bodem kriminologických bádání je trestný čin a jeho druhy, tak jsou definovány trestním právem. Z hlediska kriminologie jsou kriminalita a jednotlivé druhy kriminality sociálněpatologickými jevy, pro něž je příznačná jejich společenská škodlivost. Kriminologie se nemůže ve svém zkoumání omezit na formy kriminality vymezené v platném trestním právu, aby mohla patřičně participovat na procesech kriminalizace určitých činů.

Kriminální jednání je vlastností jednání již v době jeho spáchání. Předmětem kriminologie je tedy v první řadě kriminalita. Kriminologické výzkumy jsou orientovány na popis kriminality, její struktury, jejích forem, na popis kriminalitou způsobených škod, na popis stavu kriminality a jejích vývojových tendencí, ale i na popis pachatelů a obětí a jejich společenských vztahů – kriminální fenomenologie či kriminografie.

Potlačování kriminality vede k posilování solidarity majority společnosti a k většímu respektu ke společenským normám. Kriminalita může být podnětem k sociálním změnám, má určitý ekonomický přínos a jiné přínosy. Existence kriminality je normální, je součástí společnosti. Kriminologické výzkumy nejsou zaměřeny pouze na popis kriminality, avšak i na vysvětlení geneze kriminality – kriminální etiologie. Postupují od fenomenologických poznatků k etiologickým, usilují o poznání kriminogenních faktorů a příčin kriminality.

Při zkoumání problematiky geneze kriminality se často ukazuje nezbytným rozšířit předmět pozornosti kriminologie i na jiné sociálněpatologické jevy, jako jsou

zejména alkoholismus, nealkoholová toxikomanie, prostituce, rozvodovost, ale i sebevražednost a jiné jevy.²²

3.2 Pachatelé trestného činu

Pachatelé jsou nejen osoby, které se dopustily činů označených zákonem jako trestné činy, ale i některé osoby, které orgány činné v trestním řízení trestně stíhají. (děti, nepříčetní, jedinci po odpykání trestu, potencionální pachatelé trestných činů, jedinci se sociálněpatologickým chováním, narkomani, prostitutky atd.). Osobnost pachatele v kriminologii je organický celek duševního života člověka zahrnující jak biologický základ jedince, tak i společenské podmínky jeho života včetně společenských vztahů. Obraz pachatele je nezbytným zdrojem pro pochopení a vysvětlení jeho kriminálního jednání, získání poznatků o pachateli jako individuu a o pachatelích jako sociální skupině, o jejich odlišnosti od jedinců a skupin, kde se kriminální jednání nevyskytuje je zaměřen kriminologický výzkum.

Typologie pachatelů:

Umožňuje v kriminologii rozčlenit pachatele trestných činů (osoby i osobnosti) podle určitých kritérií, znaků či souboru znaků do skupin, z nichž každou lze charakterizovat pomocí určitého modelu, prototypu, typu.

Nejčastější rozdělení typologií v kriminologii:

- biologické charakteristiky osobností pachatelů
- psychologické charakteristiky osobností pachatelů
- sociologické charakteristiky osobností pachatelů

---

22 NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL J., Kriminologie, Praha, ASPI, 2004, 12 s. ISBN 80-7357-026-2.

Typologie vycházející z biologických aspektů osobnosti:

Patří sem teorie tzv. kriminální antropologie, teorie fyziognomické a frenologické založené na měření lebky. Další teorie je Lombrosova o tzv. rozeném zločinci. Nejznámější jsou typologie, kde je předpoklad úzké vazby mezi tělesným typem a osobnostními charakteristikami dědičné podmíněnosti a delikventním jednáním, jsou typickým příkladem konstituční typologie E. Kretschmera osobnost podle těchto typologií formují vlastnosti předávané dědičně Neumann: řadí sem i koncepci, kdy pachatel totožný s psychopatem nové označení psychopatie „specifická porucha osobnosti“ ne nemoc. Jedná se o poruchu osobnosti a chování dospělých, disharmonická osobnost s abnormálními rysy, některé projevy vedou ke kriminálnímu jednání (paranoidní a dissociální porucha) cca 30% všech trestných činů spáchají psychopati, větší podíl na násilné trestné činnosti, 70% až 100% recidiva přílišné zdůraznění podílu psychopatie na kriminalitě, výsledek uplatnění soudně psychiatrických posudků v trestněprávní praxi.

Typologie vycházející z psychologických aspektů osobnosti:

Nezávislé na úrovni zpracování poznatků psychologie osobnosti, klinické psychologie, psychopatologie i obecné psychologie a psychiatriezávislé na úrovni metodologie uplatňované při popisu a vysvětlování psychických jevů nejznámější tvůrce H.J. Eysenc, teorie rozdílného podmiňování. Osobnost pachatele trestného činu základním předmětem zájmu právní psychologie a soudní psychologie (zaměření na individualitu konkrétního pachatele, kriminální jednání výsledek poruchy chování jednotl. člověka) popis osobnosti vychází se z psychologických nebo sociologických teorií, soulad se základní kriminologickou orientací osoby, která popis provádí prostřednictvím složek, dimenzí, vrstev, faktorů tvořících strukturu osobnosti: jedná se o schopnosti, charakter, temperament.

Typologie vycházející ze sociologické charakteristiky osobnosti:

Vychází ze zkoumání sociálního prostředí pachatele, procesu sociálního učení, hodnotových orientací. Pachatele a jeho sociálního začlenění především analýza sociálního prostředí, společenských podmínek, které na pachatele působily, jejich typizování a zobecňování mnohé z těchto typologií navazují na teorii diferencovaného sdružování E.H. Sutherlanda zaměření na zkoumání společenských vztahů, jejich

početnost, intenzitu a význam sdružování lidí do skupin kriminální chování je v této teorii výsledkem sociálního učení popření významu osobnostních rysů pachatele, zdůraznění „normálnosti“ zločineckého chování. Populární teorie zdůrazňující rozhodující vliv sociálních faktorů na utváření osobnosti delikventa a teorie, které chápou kriminalitu jen jako produkt společenských vztahů, odmítají potřebu zkoumání osobnosti delikventa.²³

3.3 Oběť trestného činu

Osoba dotčená trestným činem se označuje jako oběť a jí se zabývá viktimologie (z latinského *victima* – oběť). Pojem oběť má mnoho společného s trestně procesním institutem „poškozený“, není s ním však identický. Za oběť ve viktimologickém smyslu se většinou pokládají pouze fyzické osoby.

Viktimologie je součástí kriminologické vědy zabývající se obětí trestného činu, její rolí v genezi a průběhu trestného činu a při jeho odhalování a objasňování, způsoby pomoci oběti po trestném činu a způsoby jak zabránit viktimizaci potencionálních obětí.

Předmět viktimologie tvoří šest skupin jevů:

1. osoba oběti (její biologické, psychické a sociální vlastnosti)
2. vztahy mezi obětí a pachatelem
3. proces viktimizace, zejména role oběti v něm
4. role oběti v procesu odhalování, vyšetřování a soudního projednání věci
5. pomoc oběti, způsoby jejího odškodnění a rehabilitace
6. ochrana občanů před viktimizací

Samostatný obor kriminalistická viktimologie se zajímá o oběť jako zdroj informací o trestném činu potřebných pro jeho odhalení a objasnění. Oběť původce a nositel stop. Na základě vztahů oběti k pachateli vypracovává postupy usvědčení pachatele. Opírá se o obecné viktimologické poznatky a transformuje je pro aplikační potřeby policejních a vyšetřovacích orgánů.

Viktimologie se zabývá třemi speciálními problémy viktimizace:

---

23 NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., Kriminologie, Praha, ASPI, 2004, 16 s. ISBN 80-7357-026-2

Chování oběti

Oběť svým chováním před trestným činem, v době činu a po něm ovlivní jak iniciaci činu, tak jeho průběh a možnost odhalení a usvědčení pachatele. Oběť rovněž ovlivňuje povahu a intenzitu újmy, která činem vznikne. Oběť může svým chováním působit na pachatele stimulačně, že vyvolá nebo vystupňuje jeho útok; některé tyto aktivity se označují jako provokace různého stupně intenzity. Provokující podněty se mohou kumulovat a mohou vyústit do zkratové reakce (typickým příkladem jsou tyranie rodin – manželé alkoholici, kteří jsou zavražděni manželkou)

Některé oběti se o svou viktimizaci zaslouží vlastním nezákonným jednáním nebo přímou trestnou činností (např. „vyřizování si účtů“). Nemalá část obětí přispěje ke své viktimizaci svou neopatrností, podceňováním nebezpečí nebo uvedením se do stavu snížené obranyschopnosti (např. autostop v noci, vychloubání se svým majetkem před cizími osobami atd.) U násilných a sexuálních deliktů často pachatelé očerňují oběti a svalují na ně vinu za čin, ačkoliv tomu tak nebylo. Orgány činné v trestním řízení by měli objasňovat podíl oběti na genezi trestného činu, na druhé straně zabraňovat nespravedlivému osočování oběti (působí na oběť tzv. sekundární viktimizace). Volba optimální varianty chování pro oběť je velmi nesnadná, nachází se v silném stresu a nemůže předvídat chování pachatele. O nalezení vhodných taktik chování oběti se snaží viktimologická prevence.

Vztah oběť – pachatel

Mezi obětí a pachatelem často existuje předchozí vztah, který ovlivňuje proces viktimizace. Význam mají vztahy objektivní, nezávislé na oběti a pachateli (např. pracují na stejném pracovišti) i subjektivní (např. obchodní partneři). Obsah vztahu v některých případech motivuje trestného činu. Obsah a kvalita vztahu mezi obětí a pachatelem se může posuzovat z hlediska, nakolik ovlivnily způsob spáchání trestného činu. Vztahy mezi obětí a pachatelem sehrávají různou roli u různých druhů trestných činů významné jsou u násilné a mravnostní kriminality.

Index viktimizace

Viktimologie zkoumá také kvantitativní údaje o počtu obětí umožnění sledování dynamiky tohoto jevu v historickém vývoji a v mezinárodním srovnání. Absolutní četnosti jen omezená vypovídací hodnotou, jsou ovlivňovány proměnlivým počtem obyvatelstva, ke kterému se vztahují. Společenský dopad kriminality lépe vyjadřují relativní četnosti viktimizace. Jako index viktimizace, použití procentního vyjádření udávající počet obětí na 100 obyvatel za zvolené časové období. Index viktimizace se udávají buď vcelku pro veškerou kriminalitu, nebo pro jednotlivé druhy trestných činů. Při analýze dat nutné přihlídnout ke skutečnosti, že se jedna a tatáž osoba může stát obětí opakovaně.²⁴

3.4 Trestná činnost související s domácím násilím

V Českém právu není přesná definice domácího násilí. Na zavedení tohoto pojmu mají zásluhu nestátní neziskové organizace, které se problémem domácího násilí zabývají. Ochrana obětí domácího násilí je v české legislativě zakotvena v rámci občanského práva, práva přestupkového, rodinného práva, policejního práva a také v trestním zákoně. Prvním impulsem k nutnosti upravit oblast domácího násilí bylo zavedení skutkové podstaty trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě do zvláštní části trestního zákona. Jedná se o § 215a trestního zákona účinný od 1.6.2004. Týráním je zde myšleno úmyslné zlé nakládání s blízkou osobou, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti, bezcitnosti a určitou trvalostí, které tato osoba pociťuje jako těžké příkoří.

V boji proti domácímu násilí, se stal zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Tento zákon byl přijat dne 14.3.2006 s účinností od 1.1.2007. Zákonem č. 135/2006 Sb. byl změněn zákon o Policii České republiky (z.č. 283/1991 Sb.), tento byl k 1.1.2009 zrušen a nahrazen zákonem č. 273/2008 Sb. o Policii Česko republiky, tento zákon byl přijat dne 17.7.2008 s účinností od 1.1.2009, občanský soudní řád (z.č. 99/1963 Sb.), trestní

---

24 NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J., Kriminologie, Praha, ASPI, 2004, 18s. ISBN 80-7357-026-2.

zákon (z.č. 140/1961 Sb.), zákon o sociálním zabezpečení (z.č. 100/1988 Sb.) a zákon o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení (z.č. 114/1988 Sb.).²⁵

Zákon č.273/2008 Sb. o Policii České republiky upravuje vykazání § 44, ve kterém se hovoří: Lze-li na základě zjištěných skutečností zejména s ohledem na předcházející útoky, důvodně předpokládat, že se osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví anebo svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti, je policista oprávněn vykázat tuto osobu z bytu nebo domu společně obývaného s útokem ohroženou osobou (dále jen „společné obydlí“), jakož i z bezprostředního okolí společného obydlí. Policista je oprávněn tuto osobu vykázat i v její nepřítomnosti.

Vykazání trvá po dobu 10 dnů ode dne jeho provedení. Tuto dobu nelze zkrátit ani se souhlasem ohrožené osoby. Podáním návrhu na vydání předběžného opatření podle občanského soudního řádu v průběhu vykazání se doba vykazání prodlužuje do dne nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tomto návrhu.

Vykazání oznámí policista ústně vykázané i ohrožené osobě a vyhotoví potvrzení o vykazání, které jim předá proti podpisu. Součástí potvrzení o vykazání je vymezení prostoru, na který se vykazání vztahuje, uvedení totožnosti ohrožené a vykázané osoby, poučení o právech a povinnostech vykázané osoby a adresa útvaru policie, u kterého si může vyzvednout kopii úředního záznamu o vykazání. Odmítne-li ohrožená nebo odmítne-li písemně potvrdit jeho převzetí, policista tuto skutečnost uvede v úředním záznamu.

Není-li vykázaná osoba vykazání přítomna, poučení o jejích právech a povinnostech v souvislosti s vykazáním jí policista poskytne při prvním kontaktu. Je-li to možné, policista této osobě předá potvrzení o vykazání, v opačném případě ji poučí o možnosti převzít potvrzení o vykazání a kopii úředního záznamu o vykazání u příslušného útvaru policie, součástí poučení je i údaj o adrese tohoto útvaru.

Nesouhlasí-li vykázaná osoba s vykazáním, může proti němu na místě podat námitky, které policista uvede v potvrzení o vykazání. Policista námitky předá bez zbytečného odkladu krajskému ředitelství příslušnému podle místa vykazání. Vykázaná osoba může dále do 3 dnů ode dne převzetí potvrzení o vykazání podat příslušnému krajskému ředitelství potvrzení o vykazání a je považována za dodrženu, jsou-li

---

25 ŠEDIVÁ, M., Metodický rámec interdisciplinární spolupráce na místní úrovni při řešení případů domácího násilí. 1. vyd. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2007, 52s. ISBN 978-80-239-9449-0.

námítky nejpozději v její poslední den předány k poštovní přepravě nebo podány u příslušného krajského ředitelství. O tomto právu policista vykázanou osobu poučí před předáním potvrzení o vykázání.

Shledá-li příslušné krajské ředitelství, že podmínky pro vykázání nebyly splněny, vykázání ukončí a o této skutečnosti vyrozumí ohroženou a vykázanou osobu bez zbytečného odkladu.

Podle § 45 zák. č. 273/2008 Sb. o Policii české republiky vykázaná osoba je povinna:

- Opustit neprodleně prostor vymezený policistou v potvrzení o vykázání.
- Zdržet se vstupu do prostoru podle s hora uvedeného.
- Zdržet se styku nebo navazování kontaktu s ohroženou osobou.
- Vydat policistovi na jeho výzvu všechny klíče od společného obydlí, které drží.

Policista vykázanou osobu poučí o následcích neuposlechnutí výzvy podle s hora jmenovaného.

Vykázaná osoba má právo:

- Vzít si ze společného obydlí věci sloužící její osobní potřebě, osobní cennosti a osobní doklady.
- Vzít si v průběhu vykázání ze společného obydlí věci podle s hora uvedeného věci nezbytné pro její podnikání nebo pro výkon povolání, právo lze uplatnit jedenkrát a pouze v přítomnosti policisty, policista o výkonu tohoto práva ohroženou osobu předem informuje.
- Ověřovat provedení vykázání zejména na čísle tísňového volání 158.
- Vyzvednout si kopii úředního záznamu o vykázání u příslušného útvaru policie.

Policista poskytne vykázané osobě bez zbytečného odkladu informace o možnostech jejího dalšího ubytování a v souvislosti s tím nezbytnou součinnost. Od této osoby dále vyžádá adresu pro doručování.

Podle § 46 zák. č. 273/2008 Sb. o Policii české republiky policista poučí ohroženou osobu o:

- Možnosti podání návrhu na vydání předběžného popatření podle občanského soudního předběžného opatření podle občanského soudního řádu.
- Možnosti využití psychologických, sociálních nebo jiných služeb v oblasti pomoci obětem násilí.
- Následcích vyplívajících z uvedení vědomě nepravdivých údajů, k nimž policista při vykázání přihlíží.

Podle § 47 zák. č. 273/2008 Sb. o Policii české republiky, policista určí územní rozsah prostoru, na který se vykázaní vztahuje, určí podle míry požadavku účinné preventivní ochrany osoby ohrožené útokem. Je-li v důsledku vykázaní ohrožen provoz objektu nebo znemožněn výkon zaměstnání vykázané osoby, policista o této skutečnosti bezodkladně vyrozumí provozovatele objektu nebo zaměstnavatele vykázané osoby za účelem přijetí potřebných opatření.

Při provádění úkonů souvisejících s vykázaním policista zajistí přítomnost nezúčastněné osoby, to neplatí, hrozí-li nebezpečí z prodlení.

Do 24 hodin od vstupu policisty do společného obydlí zašle policista kopii úředního záznamu o vykázaní příslušnému intervenčnímu centru a soudu, který je příslušný k rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného řádu. Pokud ve společném obydlí žije nezletilá osoba, zašle kopii úředního záznamu o vykázaní v této lhůtě i příslušnému orgánu sociálněprávní ochrany dětí.

Policista ve lhůtě 3 dnů od vykázaní provede kontrolu, zda vykázaná osoba dodržuje povinnosti vyplývající z vykázaní.

O provedených úkonech a opatřeních sepíše policista úřední záznam.²⁶

3.5 Trestné činy související s domácím násilím

§ 171 trestního zákona - Maření výkonu úředního rozhodnutí:

odst.1 písm. a) Kdo maří nebo podstatně ztěžuje výkon rozhodnutí soudu nebo jiného státního orgánu tím, že bez povolení a bez vážného důvodu se zdržuje v místě nebo obvodě, na které se vztahuje trest zákazu pobytu, nebo nedodržuje omezení, která mu byla soudem uložena v souvislosti s výkonem tohoto trestu, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců nebo peněžitým trestem.

§ 197a trestního zákona - Násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci:

odst. 1) Kdo jinému vyhrožuje usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem.

§ 202 trestního zákona – Výtržnictví:

---

26 Zákon č.273/2008 Sb. o Policii České republiky

odst. 1) Kdo se dopustí veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném hrubé neslušnosti nebo výtržnosti zejména tím, že napadne jiného, ..., bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

§ 213 trestního zákona - Zanedbání povinné výživy:

odst. 1) Kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

odst. 2) Kdo se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

§ 215 trestního zákona - Týrání svěřené osoby:

odst. 1) Kdo týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

odst. 2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým způsobem nebo na více osobách, nebo

b) pokračuje-li v páčání takového činu po delší dobu.

§ 216 trestního zákona – Únos:

odst. 1) Kdo dítě nebo osobu stíženou duševní poruchou nebo duševně nedostatečně vyvinutou odejme z opatrování toho, kdo má podle zákona nebo podle úředního rozhodnutí povinnost o ně pečovat, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem.

§ 217 trestního zákona - Ohrožování výchovy mládeže:

odst.1) Kdo vydá, byť i z nedbalosti, osobu mladší než osmnáct let nebezpečí zpustnutí tím, že

a) svádí ji k zahálčivému nebo nemravnému životu,

b) umožní ji vést zahálčivý nebo nemravný život, nebo

c) závažným způsobem poruší svou povinnost pečovat o osobu mladší než osmnáct let, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

§ 219 trestního zákona – Vražda:

odst. 1) Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset let až patnáct let.

odst. 2) Odnětím svobody na dvanáct až patnáct let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) na dvou nebo více osobách,

b) zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem,

c) opětovně,

d) na těhotné ženě,

e) na osobě mladší než patnáct let,

f) na veřejném činiteli při výkonu nebo pro výkon jeho pravomoci,

g) na jiném pro jeho rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání, nebo

h) v úmyslu získat majetkový prospěch nebo v úmyslu zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin, anebo z jiné zvlášť zavrženíhodné pohnutky.

§ 221 trestního zákona - Ublížení na zdraví:

odst. 1) Kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

§ 230 trestního zákona - Účast na sebevraždě:

odst. 1) Kdo jiného pohne k sebevraždě nebo jinému k sebevraždě pomáhá, bude potrestán, došlo-li alespoň k pokusu sebevraždy, odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

odst. 2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na osobě mladší než osmnáct let, na těhotné ženě nebo na osobě stíženě duševní poruchou nebo duševně nedostatečně vyvinuté.

§ 231 trestního zákona - Omezování osobní svobody:

odst. 1) Kdo jinému bez oprávnění brání užívat osobní svobody, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

§ 232 trestního zákona - Zbavení osobní svobody:

odst. 1) Kdo jiného zbaví osobní svobody, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až osm let.

odst. 2) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví, smrt nebo jiný zvlášť závažný následek.

§ 235 trestního zákona – Vydírání:

odst.1) Kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

§ 237 trestního zákona – Útisk:

Kdo jiného nutí, zneužívat jeho tísně nebo závislosti, aby něco konal, opominul nebo trpěl, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců.

§ 238 trestního zákona - Porušování domovní svobody:

odst. 1) Kdo neoprávněně vnikne do bytu jiného nebo tam neoprávněně setrvá, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.

odst. 2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, užije-li činu uvedeném v prvním odstavci násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí nebo překoná-li překážku, jejímž účelem je zabránit vniknutí.

odst. 3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, jestliže užije při činu uvedeném v odstavci jedna násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí a takový čin spáchá se zbraní nebo nejméně se dvěma osobami.

§ 241 trestního zákona – Znásilnění:

odst. 1) Kdo násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí donutí jiného k souloži nebo k jinému činu zneužije bezbrannosti jiného, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.

odst. 2) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci jedna na osobě mladší než osmnáct let.

odst. 3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci jedna těžkou újmu na zdraví, nebo

b) spáchá-li takovým činem na osobě mladší než patnáct let.

odst. 4) Odnětím svobody na deset až patnáct let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci jedna smrt.

§ 242 - 243 trestního zákona – Pohlavní zneužívání:

odst. 1) Kdo vykoná soulož s osobou mladší než patnáct let nebo kdo takové osoby jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.

odst. 2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci jedna na osobě svěřené jeho dozoru, zneužívaje její závislosti.

odst. 3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci jedna těžkou újmu na zdraví.

odst. 4) Odnětím svobody na deset až patnáct let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci jedna smrt.

§243 Kdo zneužívaje závislosti osoby mladší než osmnáct let nebo osoby svěřené jeho dozoru, přiměje ji k mimomanželské souloži, nebo kdo takové osoby, zneužívaje její závislosti, jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

§ 245 trestního zákona – Soulož mezi příbuznými:

Kdo vykoná soulož s příbuzným v pokolení přímém nebo se sourozencem, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

§ 249a trestního zákona - Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru:

odst. 1) Kdo protiprávně obsadí nebo užívá dům, byt nebo nebytový prostor jiného, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, nebo peněžitým trestem.

odst. 2) Stejně bude potrestán, kdo oprávněně osobě v užívání domu, bytu nebo nebytového prostoru neoprávněně brání.²⁷

---

27 Zákon č. 140/1961Sb.

3.6 Stalking (pronásledování)

Bohužel ne vždy ukončení vztahu s domácím násilím znamená konec násilí. Často se stávají případy, že ženu její bývalý přítel pronásleduje, vyhrožuje jí nebo ji fyzicky napadne. V některých případech začne být muž agresivní a násilnický vlastně právě až po rozchodu. Pak začnou nepříjemné telefonáty, „číhání“ před domem, propíchnutí pneumatik u auta, pomluvy. Takové chování nazýváme stalking. Tento anglický výraz označoval původně v řeči lovců stopování, přiblížení se k lovené zvěři. Stejně, jako se lovci chovají ke své kořisti, chovají se takoví muži k ženám: číhají na ně, sledují je, snaží se k nim co nejvíce přiblížit, někdy decentně a tiše, jindy velmi agresivně a nebezpečně. Stalking je obecně velmi nebezpečný fenomén, jedná se o úmyslně, zlovolně pronásledování a obtěžování jiné osoby, které snižuje kvalitu jejího života a ohrožuje její bezpečnost. Své oběti může dokonce přivést k naprostému nervovému kolapsu. Obecně vede k psychoteroru, který může být nejen velmi nepříjemný, ale dokonce i životu nebezpečný.

V devadesátých letech minulého století se o stalkingu mluvilo hlavně v rámci sledování a obtěžování populárních osob a celebrit, tedy sportovců, politiků, herců nebo zpěváků. Nové průzkumy prokázaly, že pronásledování celebrit skutečně není ten jediný, a ani v nejmenším ne ten nejfrekventovanější druh stalkingu. Tímto problémem jsou totiž nejvíce postiženi úplně obyčejní lidé, a není jich málo. Četné studie naznačují, že zhruba 2 až 8% obyvatel se stává obětí tohoto deliktu. Týká se to převážně žen – ženy jsou obecně téměř čtyřikrát více obtěžovány a sledovány než muži.²⁸

3.7 Jak se stalking projevuje

Pachatelé bombardují svou oběť dopisy, e-maily, SMS zprávami, často celý den a celou noc. Neustále volají, nechávají na záznamníku podivné vzkazy – ať už s vyznáním lásky a prosbami, nadávkami a výhrůžkami či sexuálními fantaziemi. Stojí před domem, sledují svou oběť např. při cestě z práce třeba ze vzdálenosti jednoho metru, neustále monitorují její byt, dávají za stěrače auta lístečky se vzkazy. Zahrnují

---

28 BUSKOTTE, A., Z pekla ven žena v domácím násilí, Brno, C PŘES, 2008, 28s. ISBN 978-80-251-1786-6.

své oběti květinami, někdy nechávají před dveřmi pozornosti a dárky, občas se i objeví na pracovišti své zbožňované osoby. Všechny tyto aktivity oběť pochopitelně skličují. Mnozí pachatelé ničí majetek oběti: stříkají vzkazy na fasády jejich domů, přopichují jim pneumatiky. Snaží se vniknout do jejich bytů či domů, ubližují domácím mazlíčkům a dokážou je i zabít. Vyhržují.

Časté se stává, že pachatel neobtěžuje pouze svou bývalou partnerku, ale také její okolí. Rodinu, kolegy v práci, přátele ... . Zkouší například vnášet (pochopitelně anonymně) nepravdy, pomluvy a lži mezi určitý okruh lidí (spolupracovníky, přátele, zákazníky), protože jejich cílem je oběť za jakoukoli cenu poškodit, pošpinit a zničit. Většinou tvrdí, že je postižená žena mentálně nemocná apod.. Někteří dokonce nacházejí zálibu v tom, že objednávají jménem oběti předplatné časopisů nebo zboží u zásilkových služeb, což potom samozřejmě způsobuje také finanční problémy.

Tyto studie navíc prokazují, jak spolu stalking a domácí násilí souvisí: asi v polovině všech případů předcházeli stalkingu právě partnerský vztah. Pachatelé jsou tedy většinou bývalí partneři, manželé nebo milenci. Někdy jsou útočníci z řad sousedů či kolegů ze zaměstnání. Pouhých 25% všech případů tvoří pachatelé, které oběť neznala osobně. Pronásledovatelé jsou většinou opět muži. V 90% všech případů byli pachatelé právě oni.

Realita většinou není tak jasná a přehledná, protože stalking má většinou mnoho tváří. Zahrnuje široké spektrum jednání, od pouhého postávání před domem oběti až po agresivní napadení a fyzické útoky. Obzvláště často využívají tito pachatelé telefon nebo e-mail, ale to stále ještě není všechno. Mnoho obětí postupem času pozná skutečnou nápaditost těchto mužů, jejichž fantazie bohužel nezná hranic. Pachatelé – většinou bývalí partneři či manželé – svou oběť nejen sledují, ale jsou většinou ještě mnohem originálnější, co se týče omezování a obtěžování své bývalé partnerky. Za každou cenu na sebe chtějí upoutat pozornost.

Obecně bychom tedy mohli říct: stalking je obtěžování jakýmikoli prostředky. Začíná u nevinného sledování, vede přes vyhrožování různého druhu a končí nebezpečnými signály, které oběti nahání strach, viz: „Mám tě pořád na očích. Ty mi neutečeš!“, „Zemřeme společně“ a podobně.

Mnohým z nás nepřipadá nijak zvlášť nebezpečné, že muž podstrčil pod dveřmi dopis své bývalé partnerce, poslal jí květiny, nebo jí dal lísteček za stěrač. Právě naopak, zdá se nám to dokonce velmi milé a hezké. Ovšem oběti to říká něco jiného. „ On byl zase tady, byl a může být kdykoli v mé blízkosti.“

Náhodná setkání v supermarketu – je to opravdu nevinná náhoda, nebo je bývalý přítel či manžel opravdu tak dobře informovaný o průběhu dne své oběti?

Kdybychom se na podobné scénky podívali jednotlivě, v podstatě by nám tak hrozné nepřipadaly, proto je někdy i pro samu oběť těžké situaci správně odhadnout a dostatečně důrazně ji také popsat svým blízkým, kteří celou věc sledují jen zpozzdálí. Postižené ženy si často také myslí, že nejspíš samy přehánjí, a proto si „objektivně“ řeknou, že to prostě nějak vydrží.

Ale kde jsou v tomto případě hranice tolerance? Co je skutečně ještě nevinné a co už přesahuje všechny meze a hraničí s dotěrností a problémy?²⁹

3.8 Jak poznáme, že se jedná o stalking?

- Stalker zpravidla omezuje osobní svobodu své oběti, a to svobodu jednání či svobodu volného pohybu (stalker číhá před domem postižené ženy, snaží se s ní neustále navázat rozhovor, nebo ji pronásleduje na ulici).
- Pro stalkera je mimo jiné typické i to, že svou oběť prostě nenechá na pokoji i přes její výslovné odmítání, odmítání společného kontaktu či rozhovoru s ním. Ve většině případů se v takových momentech jeho naléhání a obtěžování naopak ještě vystupňuje.
- O stalkingu můžeme hovořit i tehdy, kdy se aktivity pachatele opakují a trvají delší časové období (zde je samozřejmě zcela relativní, co „delší časové období“ vlastně znamená).
- Je třeba také posoudit, jak celá situace působí na samu oběť. O stalkingu hovoříme v těch případech, když pachatel u oběti vyvolává stres, strach a starosti.

Řada lidí si myslí, že stalkeri jsou nemocní, blázniví, anebo že jsou to prostě psychopati. Tento názor je bezpochyby inspirován hlavně detektivkami či krimi filmy, které velmi často pojednávají o podobných případech pronásledování. Popisují určitý druh stalkingu, který byl dlouhou dobu vnímám jako ten naprosto typický – pachatel vášnivě a beznadějně pronásleduje svou milovanou s výdrží a posedlostí podobné

---

29 BUSKOTTE,A., Z pekla ven žena v domácím násilí, Brno, C PŘES, 2008 30s.ISBN 978-80-251-1786-6.

šilenství a nenechá se nikým a ničím zastrašit. V podstatě bychom mohli říci, že je tento jev jakousi formou posedlé zamilovanosti. Jak již víme, hodně stalkerů jsou bývalí manželé či partneři, které se s rozchodem nebyli schopni vyrovnat, nebo odmítnutí, beznadějně zamilovaní ctitelé. Když se však nad tím zamyslíme hlouběji, uvědomíme si, že takové chování nemá s opravdovou láskou vlastně nic společného. Je zde obsažena spíše touha po moci a kontrole.

Mnoho pachatelů si na svou oběť dělá výhradní nárok a právo. Chtějí ji prostě a jednoduše vlastnit. Nechtějí se své bývalé partnerky či partnera za žádnou cenu vzdát, oni ji chtějí „mít“. V takových případech je stalking opravdu velmi nebezpečný, a obzvláště tehdy, kdy už před rozchodem měl tento pár vztah, ve kterém se vyskytovalo násilí v jakékoli podobě.

Pachatel se navíc domnívá, že je mu jeho oběť – tedy jeho nadevše milovaná – prostě souzena, jen to zatím sama ještě neví. Myslí si, že ho bývalá partnerka i přes všechno to odmítání vlastně také miluje a má o ně, zájem, anebo věří, že se o svou oběť musí starat. Vnímá to jako své poslání. I když se mnoho z těchto pachatelů chová naprosto šíleně, nejsou zpravidla ani duševně nemocní, ani psychopatičtí či nepřičetní. Tyto vlastnosti se týkají jen velmi malé části ze všech stalkerů. Ti ostatní vedou naprosto normální sociální životy, umí se normálně chovat a jsou v podstatě nenápadní. Psychologové rozlišují pět základních typů stalkerů. Samozřejmě toto teoretické rozdělení není stoprocentně použitelné v praxi, je spíše informativního charakteru. Tato typologie nám může pouze pomoci tento fenomén a konkrétní situaci lépe chápat. Opravdový stalker totiž nepatří do žádné skupinky, nedá se přesně zařadit. Je to jedinec, jehož chování by bezpochyby zapadlo do více kategorií.³⁰

3.9 Druhy stalkerů

Odmítnutý stalker

Sledují, nebo utlačují svou oběť, protože si zakládají na dřívějším, ve většině případů i velice krátkém a povrchním vztahu. Jejich snahou je se smířit se svou obětí a „dostat ji nazpět“. Někteří se ale chtějí například pouze pomstít za to, že byli odmítnuti a opuštěni. Jiní jsou naopak přesvědčeni o tom, že svým chováním přivedou ženu

---

30 BUSKOTTE, A., *Z pekla ven žena v domácím násilí*, Brno, C PŘES, 2008, 41s. ISBN 978-80-251-1786-6.

k rozumu, a ta se k nim nakonec zase vrátí a budou společně v „tomto nádherném vztahu“ pokračovat. Stalkeři z této kategorie mohou být velice agresivní a nebezpeční. Jejich agrese a násilí je v mnoha případech směřována nejen proti samotné oběti, nýbrž i proti lidem v jejím okolí. Například proti novému příteli či partnerovi jeho bývalé přítelkyně či manželky.

Rozhněvaný stalker

Tito pachatelé jsou toho názoru, že jim bylo ukřivděno. Proto je motorem jejich chování v první řadě touha po pomstě a odvetě. Chápou sami sebe jako oběť, která se musí bránit proti nespravedlivému jednání a zacházení s ním. Ve většině případů užívají verbálních nadávek, urážek a výhrůžek. Chtějí ublížit a zastrašit.

Intimní neboli vztah hledající stalker

Sem patří také „nekompetentní ctitel“ - to jsou pachatelé, kteří jsou do oběti nešťastně zamilovaní a věří, že jejich zbožňovaná je také miluje – lépe řečeno – brzy milovat bude. Snaží se navázat partnerský vztah. V mnoha případech dokonce věří, že tento vztah již existuje. Nejsou si vědomi toho, že tomu tak není a že není jejich cit ani zájem opěťován. A jak již tradičně – nepřijímají a ignorují všechna odmítnutí, nebo si je vysvětlují ke svému dobru a interpretují je kladně. Tento typ stalkerů vnímá i všechna odmítnutí jako tajná znamení, to tedy znamená, že i negativní komunikování s tímto člověkem ho přesvědčuje o vašem zájmu a jeho motivace s tím samozřejmě ještě zvyšuje.

Nekompetentní ctitel

Věří, že má na svou milovanou výhradní právo a nerozumí tomu, proč ho zbožňovaná osoba odmítá. Svě oběti se velmi intenzivně, ne zřídka i agresivně vnučuje. Od předchozího typu stalkera se liší tím, že pokud jsou mu do jeho konání postaveny jakékoli překážky, například rozhodnutí soudu a podobně, okamžitě se stáhne do ústraní a brzy si najde zase jiný objekt. Tedy jiný cíl a jinou oběť.

Tato skupina je v porovnání s předešlými skupinami relativně malá. Cílem tohoto typu stalkerů je v první řadě vykonávat násilnou činnost a agresi za každou cenu. Svou oběť pozorují tak nenápadně a detailně, jak je to jen možné, aby si o ní sestavili podrobný obrázek, a až mají dostatek informací, zaútočí. Na rozdíl od předešlých typů stalkerů se snaží být co nejdiskrétnější. V podstatě nechtějí, aby je jejich potenciální oběť vyzorovala a objevila. Jediné, na co se chystají, je útok.³¹

3.10 Jak stalking působí na oběť

Konstantní a vytrvalé obtěžování vede u obětí stalkingu k určitému neklidu, napjatosti a jakýmsi psychosomatickým potížím. Nemohou v noci klidně spát, mají žaludeční potíže, trpí nočními můrami nebo depresemi. Některé z obětí začnou být panické a mnoho z nich dokonce uvažuje o sebevraždě. Neustále je doprovází strach, i když je nebezpečí dávno zažehnáno. Průzkumy prokázaly, že se u dvou třetin až tří čtvrtin všech postižených objevují zdravotní problémy a velká část z nich už dokonce není schopna ani pracovní činnosti.

Ke zdravotním problémům se logicky přidávají navíc problémy sociální a problémy finanční. Mnohdy jsou oběti nuceny naprosto změnit svůj život a životní styl. Dalším důsledkem stalkingu je bezpochyby to, že jsou jeho bývalé oběti neschopné navazovat kontakty. Mnohé z nich se cítí ohroženy dokonce do té míry, že se opravdu neodvážejí ani vyjít z domu, jezdit hromadnou dopravou a podobně. A protože mají strach, že se s pachatelem opět někde setkají, vzdávají se i svých koníčků a jiných aktivit mimo domov. Také tím se relativně hodně izolují od společnosti. Vztahy mezi přáteli a kolegy také většinou ochabují nebo se vytrácejí úplně, což může být mimo jiné způsobeno také tím, že byli společností ve svém trápení v podstatě nepochopeni. V těch nejhorších případech se jim kamarádi dokonce vysmáli – bohužel, není to až tak neobvyklý jev.³²

---

31 BUSKOTTE, A., *Z pekla ven žena v domácím násilí*, Brno, C PŘES, 2008 43s. ISBN 978-80-251-1786-6.

32 BUSKOTE, A., *Z pekla ven žena v domácím násilí*, Brno, C PŘES, 2008, 46s. ISBN 978-80-251-1786-6.

3.11 Jak se můžete proti stalkingu efektivně bránit?

Oběti stalkingu se každopádně mohou obrátit na policii. Bohužel v Evropě zatím systém ochrany oběti stalkingu není příliš dobře zpracován, nicméně zástupci státních orgánů, sektoru nevládních organizací a zástupci právního sektoru poukazují na to, že je potřeba stávající zákon o domácím násilí změnit mimo jiné právě v oblasti stalkingu. Proti stalkerovi můžete využít důkazy, které si průběžně pořizujete, a můžete na něj podat žalobu za ničení osobního majetku, urážení, pomluvy, (sexuální) obtěžování, omezování osobní svobody, ublížení na zdraví a podobně.³³

Každý rozhovor, diskusi, ba i odmítnutí a nadávky vnímá stalker tak, že o něj jevíte zájem. Je posedlý po vaší pozornosti. Místo toho, abyste jej odradili, ho vlastně jakoukoli všímavostí podpoříte a motivujete k dalším činům. Experti proto doporučují: ignorovat, odmítat a být lhostejní k jakémukoli kontaktu, který s vámi stalker naváže. Řekněte mu jednou, ale skutečně pouze jednou a důrazně, že nejevíte zájem o žádný další kontakt s ním. Nejste povinni mu svoje rozhodnutí nějak zdůvodňovat, vysvětlovat a obhajovat se. Poté, co mu do telefonu sdělíte tuto informaci, prostě bez dalšího komentáře zavěste. Neodpovídejte ani na SMS zprávy, ani na dopisy, a pokud vás „náhodou“ potká na ulici a osloví vás, ignorujte ho a pokračujte v chůzi. Nemělo by vůbec žádný smysl, kdybyste se s ním čas od času pustili do řeči a snažili se mu přece jen ještě jednou vysvětlit, ať vás nechá, protože to nemá cenu a budoucnost. Neříkejte vůbec nic. I kriminologické analýzy prokazují, že právě tyto situace velmi často vedou k tomu, že pachatel situaci nezvládne a začne být agresivní a nepřičetný.

---

33 BUSKOTTE, A., Z pekla ven žena v domácím násilí, Brno, C PŘES, 2008 47s. ISBN 978-80-251-1786-6.

4. Prevence domácího násilí

Hlavním cílem prevence a intervence domácího násilí není primárně stíhat a potrestat pachatele, ale pomoci partnerskému vztahu odstranit násilí vhodným zásahem z vnějšku. Izolovanými tvrdými opatřeními proti pachateli nelze problém domácího násilí vyřešit. Ani samy oběti nevyžadují tvrdé potrestání pachatele. Úkolem je tedy hledat ucelený a diferencovaný systém opatření, který by postihl různé podoby a stupně domácího násilí. Prevence a intervence ze strany státu by měla zahrnovat:

- informovanost

Velkou roli v efektivitě ochrany společnosti před domácím násilím sehrává v prvé řadě dostatečná informovanost odborné i laické veřejnosti. V České republice byl zaznamenán výrazný posun informovanosti veřejnosti o domácím násilí a to díky médiím a osvětovým činnostem různých občanských sdružení. Důležitá je informovanost zejména odborné části veřejnosti, protože jen ten, kdo pochopí podstatu tohoto jevu, jeho vývoj, pozici oběti, je schopen na domácí násilí adekvátně a bez předsudků reagovat.³⁴

- ochrana oběti

Stát by měl zaujmout vyhraněnou pozici vůči násilí a tudíž ve prospěch ohrožené oběti. Povinnost chránit oběť před násilím přešla v plném rozsahu na policii. Ochranu a podporu oběti v oblasti poskytování informací v sociálně-právní oblasti zajišťují navazující instituce financované státem a provázané ve své činnosti s nestátní sférou.

- konfrontace pachatele s oficiální reakcí

V tomto případě je uplatňován princip netolerance. Ten vychází z přesvědčení, že za domácí násilí nese plnou zodpovědnost agresor a nikoli oběť. Agresor musí rychle pochopit, že jeho chování nebude tolerováno a že je za jakýchkoli okolností neomluvitelné a nepřípustné. Převzetí zodpovědnosti násilníka za své chování je příznivým signálem pro jeho nápravu.

---

34 ČÍRTKOVÁ, L., MACHÁČKOVÁ, R., VITOUŠOVÁ, M. Domácí násilí : přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích : studie. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002. 143 s. ISBN 80-86284-19-0.

Prevence je realizována zejména prostřednictvím výcvikových a výchovných programů, informačních kampaní a vzdělávacích akcí. Mezi nejvýznamnější projekty u nás patřily hlavně:

Informační kampaň vlády ČR

Tato kampaň byla provedena v roce 2003 ve spolupráci s neziskovou organizací Bílý kruh bezpečí. Hlavní cílovou skupinou byla dospívající mládež. Kampaň poukázala na problematiku domácího násilí prostřednictvím plakátů, pohlednic, informačních letáků a PC her.³⁵

Kulaté stoly pod záštitou Ministerstva vnitra ČR

Hlavním cílem tohoto projektu z roku 2003 bylo vypracování návrhu koncepce koordinovaného a efektivního systému boje proti domácímu násilí v ČR. Řešením byla pověřena skupina expertů z různých ministerstev a zástupců nevládních organizací (ProFem, ROSA, Bílý kruh bezpečí). Závěry projektu měly vést k přijatelnému celospolečenskému pohledu na problematiku domácího násilí.³⁶

4.1 Policie České republiky a její možnosti při řešení případů domácího násilí

Policie ČR je vedle lékařských ordinací jednou z hlavních cest, kterou se případ domácího násilí dostává ze svého uzavřeného prostředí na veřejnost. Oproti lékařům je však policie při své činnosti vázána zásadou oficiality, tzn. Pokud se policejní orgán dozví skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, je povinen z úřední povinnosti – ex offo – konat. V Českém právním řádu není až na výjimky ukotvena možnost dispozičního práva poškozeného nakládat s trestním řízením.

Z tohoto důvodu je nutné, aby policisté dokázali včas danou situaci rozpoznat a kvalifikovaně reagovat. Na profesionální výkon při prvním kontaktu ohrožené osoby

---

35 HANUŠOVÁ, J. Násilí na dětech – syndrom CAN. 1. vyd. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. 22 s. ISBN 80-86991-78-4.

36 ŠEDIVÁ, M. Interdisciplinární přístup k řešení případů domácího násilí na komunitní úrovni: model Bílého kruhu bezpečí ověřený pilotním projektem v Ostravě v letech 2003-2004. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2005. 47 s. ISBN 80-239-5441-5.

s policií (na místě činu i při přijímání oznámení) je možno adekvátně navázat jak v oblasti pomoci této osobě po stránce „civilní“, tak (a na což policie z podstaty své činnosti soustředí svou pozornost) v oblasti její bezpečnosti a úspěšného vedení případného trestního nebo přestupkového řízení.

Policie ČR vykonává svou činnost v případech, ve kterých ostatní způsoby nápravy protispolečenského chování selhaly, nebo jsou nedostatečné. Na základě tohoto vymezení byla až donedávna působnost policie zaměřena na postihnutí násilné osoby za její protiprávní jednání, kdežto pomoc osobám ohroženým domácím násilím byla až druhotná a omezená (zejména kriminalizací násilné osoby, což nemuselo být řešení vyhovující ve všech případech). Pomoc osobě ohrožené domácím násilím měla formu zastavení násilí pouze v určitém okamžiku, v závažnějších případech krátkodobé oddělení násilné osoby (zajištění, zadržení, vazba), odvoz oběti k lékařskému ošetření, rady osobní ochrany, doporučení jiné pomoci (občanské, psychologické poradny).

Od ledna 2007, s účinností již zmiňovaného zákona č. 135/2006 Sb., se však prostor pro policejní práci rozšířil. Na základě výzkumů a zahraničních zkušeností je možno násilí při splnění zákonných podmínek však zastavit, předejít dalším útokům. Policii byla dána možnost nebýt pouhým represivním orgánem, ale účinně předcházet možnému protiprávnímu jednání. Tato činnost byla u policie v minulých letech často opomíjena a policisté se často dostávali do nevděčného postavení „psů, kteří se snaží kousat až když je pozdě.“ Je zapotřebí zmínit, že nový zákon zapadá do celkové snahy o reformy policie, jejíž jednou z činností je prevence a zásady community policing.

Prvním impulzem k nutnosti upravit oblast domácího násilí specifickým způsobem bylo zavedení skutkové podstaty trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném domě nebo bytě do zvláštní části trestního zákona s účinností od 1.5.2004. Tato první vlašťovka trestního postihu byla v nedávné době doplněna přijetím zákona č. 135/2006 Sb. Na ochranu před domácím násilím, který úpravu doplňuje o opatření netrestní a preventivní povahy. Počátek účinnosti zákona byl stanoven na 1. 1. 2007, kdy došlo k rozšíření možností Policie ČR preventivně zasáhnout do případu domácího násilí a za určitých podmínek využít institut vykázání (zakázat násilné osobě vstup do místa společně obývaného s ohroženou osobou na dobu 10 dní).³⁷

---

37 ZEMENE, D., časopis POLICISTA, Ministerstvo Vnitra, 3/2007, příloha.

4.2 Úkoly Policie ČR související s činností proti domácímu násilí

Chrání bezpečnost osob a majetku

Jedná se o velice obecně stanovený úkol, jehož konkrétní výkon má celou řadu omezení (zejména zákonná a kapacitní). Tato činnost je nejčastěji vykonávána policisty služby pořádkové policie, přičemž k domácímu násilí se policisté dostávají zpravidla na základě telefonického oznámení (na linku 158), kdy jsou na místo vysláni operačním střediskem.

Odhaluje trestné činy a zjišťuje jejich pachatele

Výhodou při odhalování trestných činů spáchaných v souvislosti s domácím násilím je skutečnost, že pachatel je zpravidla známý.

Nevýhodou při odhalování trestných činů spáchaných v souvislosti s domácím násilím je vysoká latence domácího násilí (a to i v jeho nejtěžších podobách).

Koná vyšetřování o trestných činech

V případě, kdy nasvědčují zjištěné skutečnosti, tomu, že byl skutečně spáchán trestný čin a že jej spáchala určitá osoba, zahájí policejní orgán proti takové osobě trestní stíhání dle § 160 trestního řádu. Následně po provedení potřebných úkonů je podán policejním orgánem návrh na podání obžaloby státnímu zástupci. Ten se buď s návrhem ztotožní a obžalobu podá, nebo může věc vrátit k došetření či využít některý z odklonů v trestním řízení (§ 307 – 309 tr. řádu).³⁸

4.3 Prevence se týká všech

Aby bylo zabráněno dalším neoprávněným útokům, existuje celá řada zákonů. Přesto všechno je domácí násilí stále velice frekventovaným jevem, takže bohužel musíme říci, že je relativně běžné. Pro toho, kdo žije v násilném prostředí, je pochopitelně velice těžké najít pochopení a efektivní pomoc. Bohužel existuje stále celá řada názorů a přístupů ze strany společnosti, které způsobují, že oběť sedí v koutku a mlčí, čímž nepřímo dává pachateli volnou ruku a prostor k páčání dalšího bezpráví.

---

38 ZEMENE, D., časopis POLICISTA, Ministerstvo Vnitra, 3/2007, příloha.

Zákony samy o sobě nedokážou násilí zabránit, jsou však pouze dobrým základem pro vyřešení tohoto závažného problému.

Velkou pomocí jsou v tomto případě oběti, které se rozhodly se svojí situací něco dělat a které se rozhodly pomoci tím, že vyprávějí své příběhy.³⁹

---

39 (BUSKOTTE,A.,Z pekla ven žena v domácím násilí, Brno, C PŘES, 2008 149s. ISBN 978-80-251-1786-6.

Kasuistika

Případ k zamyšlení

kpt.Mgr.JUDr. Zdeněk Ondráček,
Správa Východočeského kraje Policie ČR,
služba kriminální policie a vyšetřování,
Hradec Králové

Dne 29.5.2007 časně ráno telefonuje budoucí poškozená T. Ch. (nar. 1973) svému příteli a milenci M. S. (nar. 1948), který byl zároveň v zaměstnání jejím vedoucím, a s brekem jej žádá, aby přijel. On tedy přijede a po vyslechnutí své milé, někdy po osmé hodině, celou věc telefonicky oznamuje na místně příslušném Obvodním oddělení Policie ŘC v Broumově.

Policie po příjezdu na místo sepisuje s T. Ch. úřední záznam o výjezdu k incidentu se znaky domácího násilí a také protokol o trestním oznámení. V něm T. Ch. uvádí, že s manželem R. Ch. žijí ve společné domácnosti od února 1998 a od dubna 2003 pak jako manželé. K prvnímu incidentu mezi nimi došlo již v roce 2000, kdy byla poprvé těhotná. Od té doby se to opakovalo tak dvakrát do roka. Nikdy ji však nemlátíl ani nekopal. V rámci konfliktu ji chytil za hlavu nebo pod krkem a někam odhodil. Lékaře nikdy vyhledat nemusela. Důvodem konfliktů byla manželova žárlivost. Od září 2006 nastoupila na částečný úvazek do zaměstnání. Po vánočních svátcích byla z manžela tak psychicky vyčerpaná, že se musela jít vzpamatovat do práce. Ačkoli tam nikdo neměl být, potkala se tak se svým vedoucím (právě M. S.) a tomu se se vším svěřila. K manželskému sexu uvedla, že s manželem již sexuálně žít nechtěla, a to mu také řekla. Když však manžel sex chtěl, vždy k tomu svolila. K vynucení nikdy nedošlo. Manželovi také naznačovala, že se chce rozvést, ale nechtěla udělat první krok, prý aby nesnížila jeho důstojnost. Manžel však o rozvodu mluvit nechtěl. Až v neděli 27.5.2007 mu sdělila, že požádá o rozvod. Manžel s tím souhlasil a na všem se dohodli. Druhý den večer po návratu z práce manžel názor změnil a prohlásil, že on se rozvádět nebude. Pokud však manželka chce, může z domu odejít, on se o děti postará. Následovala dlouhá hádka. V závěru trestního oznámení sdělila T. Ch. jména možných svědků jejich rodinných neshod a také jméno své praktické lékařky, která jí předepsala antidepresiva.

Policie jako správní orgán zahajuje řízení a zároveň vydává rozhodnutí o vykázání násilníka R. Ch. ze společného obydlí a přilehlého pozemku, jakož i z jeho bezprostředního okolí, ve kterém se uvádí také obydlí rodičů manželky ve stejné obci, a to na dobu 10 dnů, za současného vydání zákazu návratu do takto vymezených prostor v uvedeném období. Poškozená toto rozhodnutí přebírá v 10.14 hod.

Vzhledem k tomu, že manžel oznamovatelky a násilník v jedné osobě nebyl v době šetření na místě, byl v zaměstnání, snaží se jej policie telefonicky kontaktovat. To se daří a R. Ch. po dohodě, ovšem aniž by věděl proč, přijíždí na obvodní oddělení hned z práce, tedy 29.5. 2007 kolem 18.30 hod.. Od policistů se dozvídá, že je podezřelý z trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném domě nebo bytě podle § 215a odst. 1 tr. zák. S tím však R. Ch. nesouhlasí a na svoji obranu volí často používaný, ovšem z lidského a bohužel i právního hlediska ten nejhorší způsob obrany – odmítá záznam o sdělení podezření převzít a jako podezřelý se odmítá k věci vyjádřit (mlčení znamená souhlas). Následně rozhodnutí o vykázání přebírá. Za účasti policie odjíždí domů, kde si bere své osobní věci. Poté odjíždí ke svým rodičům.

O osobě pachatele R. Ch. bylo v rámci vyšetřování zjištěno, že vyrůstal se dvěma sourozenci v úplné rodině. Po ukončení základní školy se vyučil soustružníkem a v tomto oboru pracoval 12 let. Základní vojenskou službu vykonal jako řidič nákladního vozidla. V minulosti nebyl nikdy soudně trestán. Nikdy neměl žádné vážnější zdravotní problémy a na psychiatrii se neléčil. K návykovým látkám doznal, že si s kamarádem občas vykouřil nějakou marihuanu. S budoucí manželkou žil od roku 1998, v roce 2003 se vzali, to proto, že si koupili dům na hypotéku. V roce 2000 se jim narodila dcera a v roce 2005 pak i syn. Jako rodina byli širokým okolím vnímáni jako ukázkové a bezproblémové manželství.

Policisté podle čl. 11 odst. 3 Závazného pokynu PP č. 179/2006 ze dne 27. 11.2006, kterým se stanoví postup příslušníků Policie ČR v případech domácího násilí, hned druhý den faxem zaslali opis písemného rozhodnutí společně s opisem úředního záznamu o výjezdu k incidentu příslušnému intervenčnímu centru (Oblastní charitě v Hradci Králové) a příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Vedoucí Oblastní charity v Hradci Králové po přijetí písemností od policie ještě téhož dne telefonicky kontaktovala T. Ch. a nabídla jí termín k osobní konzultaci. T. Ch. přijela na osobní konzultaci (pozn. Autora: pozdějším vyšetřováním bylo zjištěno, že ji tam přivezl její přítel a milenec M. S.) v dohodnutém termínu dne 4.6.2007 a spontánně sdělila, co se v rodině děje. Po zjištění, v čem jí může oblastní charita pomoci, byl hned na místě

sepsán návrh na nařízení předběžného opatření spočívajícího v prodloužení doby vykazání manžela z bydliště.

Okresní soud v Náchodě vydal dne 5.6.2007 usnesení, kterým byla doba vykazání manžela z bydliště prodloužena o jeden měsíc. Toto usnesení bylo R. Ch. doručeno den před uplynutím první lhůty stanovené policií, tedy dne 7.6.2007, soudním doručovatelem.

Návrhy na rozvod manželství a na úpravu výchovy a výživy nezletilých dětí pro dobu do i po rozvodu nebyl z časového důvodu na oblastní charitě dne 4.6.2007 již sepsán. Byla však dohodnutá pomoc spočívající v zaslání vzoru písemností a jejich administrativní korektury před vlastním podáním. Pro tento účel sdělila T. Ch. E-mailovou adresu svého přítele a milence M. S. Tyto návrhy byly T. Ch. sepsány dne 11.6.2007. Druhého dne byly podány u Okresního soudu v Náchodě. Řízení o dalších návrzích T. Ch. Okresní soud v Náchodě ani nezahájil, protože soudkyně měla řádnou dovolenou.

Ve věci šetření trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném domě nebo bytě podle § 215a odst. 1 tr. zák. prováděli policisté výsledky formou podání vysvětlení. Spisový materiál čítá celkem 54 listů. Zpracovatel případu sepsal 9 úředních záznamů a podání vysvětlení. Vedle rodičů to byly také osoby, které jako možné svědky násilí v rodině uvedla sama oznamovatelka. Všechny tyto záznamy o podání vysvětlení byly s jednou výjimkou provedeny ve třetí osobě. Z nich pouze jedna osoba uvedla, že když u T. Ch. byla v době od 4. do 9. května 2007 na návštěvě, viděla, resp. slyšela, že se T. Ch. s manželem hádají, poněvadž na ni manžel žárlil. Fyzické násilí sama neviděla a T. Ch. se jí o něm ani nezminila. Tato osoba tedy slyšela hádky a jednání, které by mohlo mít znaky psychické formy domácího násilí. Nejlepší kamarádka i milenec oznamovatelky uvedli, že o problémech v rodině vědí zprostředkovaně, a to právě od T. Ch. To potvrdila i její matka, přičemž uvedla, že by to mělo trvat asi 3 měsíce. Otec T. Ch. o ničem nevěděl. Matka, podezřelého násilníka, hájila svého syna a snachu vnímala jako panovačnou, tvrdohlavou a málo pracující ženu. Do jejich života se však plést nechtěla.

V podání vysvětlení K. P., sepsaném a podepsaném na policejním oddělení, se uvádí, že T. Ch. jí dne 30. 5. 2007 ve 14.20 hod. telefonovala a kromě jiného ji žádala, aby jí u soudu dosvědčila, že když chodila s R. Ch., že jí také bil. Ona to odmítla, včetně toho, že by s R. Ch. někdy chodila. Celý telefonát vyslechl manžel volané. Když se

zapojil do hovoru, volající se lekla a s prohlášením, že to je špatné, že se o tom dozví její manžel, zavěsila. Tento telefonát manžel K. P. potvrdil.

Do spisového materiálu policisté zajistili i lékařskou zprávu od oznamovatelčiny ošetřující lékařky. V ní je uvedeno, že T. Ch. nebyla nikdy ošetřena pro zranění způsobené jinou osobou. Od února 2007 chodila na rehabilitace. Dne 28.5.2007, tedy den před oznámením domácího násilí, jí předepsala léky na depresi. Na cílený dotaz lékařky T. Ch. uvedla, že v rodině jsou problémy a s manželem se domluvili na rozvodu. O konkrétních věcech nemluvila.

Spisový materiál dále obsahuje rejstřík trestů podezřelého, v němž nemá veden žádný záznam, zprávu z místa bydliště, kde se uvádí, že nikdy nebyl oznamován komisi pro projednávání přestupů při městském úřadu v místě bydliště.

Po ukončení šetření předala policie dne 8. 6. 2007 spisový materiál se zprávou o výsledku zkráceného řízení na místně příslušné Okresní státní zastupitelství v Náchodě. To zpracovalo návrh na potrestání, který byl na Okresní soud v Náchodě doručen dne 12. 6. 2007. Již druhý den, tedy dne 13. 6. 2007, vydal samosoudce Okresního soudu v Náchodě trestní příkaz, kterým uznal R. Ch. vinným z trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném domě nebo bytě podle § 215a odst. 1 tr. zák. a odsoudil ho k trestu odnětí svobody v trvání 8 měsíců, přičemž byl výkon tohoto trestu podmíněně odložen na zkušební dobu dvou let.

Tento trestní příkaz převzal R. Ch. dne 19. 6. 2007 v podvečerních hodinách, tedy jen několik hodin před vraždou manželky. Jak bylo později zjištěno, odstartovalo převzetí tohoto trestního příkazu další jednání R. Ch.

S odkazem na shora uvedené si jako jeden z orgánů činných v trestním řízení osobně kladu otázku, zda v tomto případě byly ze strany samosoudce naplněny zásady trestního řízení. Mám na mysli zejména zásadu volného hodnocení důkazu uvedenou v § 2 odst. 6 tr. řádu: “Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy pekel svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.”

Z výpovědi obviněného: První problémy s manželkou byly od konce ledna nebo od února 2007, kdy byla na služební cestě se svým vedoucím panem M. S. Podezření na nevěru datuje od 13. 3. 2007, kdy měla manželka narozeniny. Ten den dostala SMS zprávu a ukřývala i telefon. To se pak opakovalo častěji. Vzal jí telefon, aby zjistil, kdo jí píše, ale když začala křičet, telefon jí zase vrátil. Od té doby jí nevěřil a začali se hádat. V dubnu ho tchán upozornil, aby si dával pozor, že právě vedoucí z práce jeho

dcery, pan M. S., který je shodou okolností jeho spolužák ze základní školy, za ní podezřele často jezdí v době, kdy je sama doma. Tomu vzhledem k jejich věkovému rozdílu nechtěl věřit. Při hádkách pak z obou stran i opakovaně padlo, že by bylo nejlepší se rozvést. Poprvé bez hádky o rozvodu mluvila T. Ch. v neděli 27. 5. 2007. V domnění, že jde zase o nějaký rozmar, jí to odsouhlasil. Když o tom znovu začala mluvit druhý den večer po návratu z práce, řekl jí, že on se rozvádět nechce, a pokud chce ona a chce tak zničit rodinu, tak ať si jde. On chtěl zůstat v domě, dále platit hypotéku a také vychovávat děti. „S tím zase nesouhlasila ona. K tomu mi řekla, že já odejít můžu, že pro mě nebude problém, abych si sehnal jiné bydlení. Já jí k tomu sdělil, že já z domu v žádném případě dobrovolně neodejdu. O celé věci jsme se bavili docela v klidu, i když na Terezce bylo znát, že si vše představovala úplně jinak, asi tak, že ona řekne: „Já už s tebou nechci být“, a já odejdu s takou svých věcí. Proto pro mě bylo velkým překvapením když mi druhého dne volali policisté z Broumova a chtěli se mnou mluvit a pak mi i sdělili, že mě pro domácí násilí vykazují z bydlíště na 10 dní.“

Odjel tedy k rodičům a čekal. Během té doby za ním do práce přijeli od soudu a předali mu rozhodnutí, že se zákaz prodlužuje o další měsíc. Nevěděl, co má dělat, a tak si sehnal právníka a dal mu pokyn, aby začal pracovat na rozvodu manželství.

Dne 19. 6. 2007 si na poště přebral dodejku od Okresního soudu v Náchodě, v níž je trestní příkaz. Večer šel spát do chatky v zahradní kolonii.

„Stále jsem přemýšlel kolem toho trestního příkazu a nevěděl jsem, co dělat. Tam mě napadlo, že bych s manželkou mohl mluvit, a jako vhodné se mi to jevilo hned ráno, kdy vím, že jde ven z domu, musí otevřít slepicím. Do domu jsem jít nechtěl, neboť bych porušoval zákaz. Asi kolem půlnoci jsem se rozhodl, že za manželkou do Rožmitálu zajdu. Schoval jsem se u stodoly za dřevo a čekal tam na manželku, protože jsem věděl, že kolem mě ráno půjde ke stodole otevřít branku ke slepicím. Víam, že kolem 06.30 hod. doma vstali, a manželka po chvíli vyšla ven a šla k těm slepicím. Když došla, tak jsem na ni promluvit. Chtěl jsem vědět, proč ze mě udělala kriminálnika. Ona se však hned na místě otočila a baví se se mnou nechtěla. Já jsem v tu dobu již měl v ruce nůž. Jedná se o nůž zavírací, který jsem však neměl otevřený. V druhé ruce jsem měl mobil a klíče. V ruce jsem ty věci měl proto, že jsem neměl žádnou kapsu. Když se manželka otočila a odcházela zpět, vyběhl jsem za ní, předběhl jí a znemožnil jí otevřít branku. Ona na to reagovala tím, že začala něco křičet. Co to bylo, nevím. V tu dobu jsem otevřel ten nůž a bodnul jsem do ní. Poprvé to myslím bylo do břicha nebo někam do levého boku. Pak jsem bodl znovu, a to do krku, a pak zase znovu. Kolikrát to bylo

celkem, to nevím. Bodal jsem do ní v době, kdy stála, a pak v době kdy už padala k zemi. To, že bych manželku řízl do krku, si vůbec nevybavuji . Pak jsem se snažil utéci ... asi v půli zahrady jsem se otočil a na rohu domu jsem uviděl svoji dceru. Naše pohledy se setkaly. Viděli jsme se cca na 20 metrů. Beze slova jsem se hned otočil a dál utíkal k plotu. Cestou jsem se pak stejným nožem řízl na obou zápěstích. Plot jsem přeskočil a utíkal k lesu. Někde cestou jsem ztratil telefon. Pak jsem odhodil nůž a nakonec i klíče, a pak i hodinky ... „

Při psychiatricko-psychologickém znaleckém zkoumání obviněného u něho nebyla zjištěna žádná duševní choroba ani porucha. V době spáchání činu byl schopen rozpoznat společenskou nebezpečnost svého jednání a byl schopen své jednání ovládat. Jeho jednání bylo podmíněno dlouhodobě prožívanými negativními emocemi vůči manželce, přičemž v době činu došlo k uvolnění fyziologického, prostého zlobného afektu. Z psychiatrického hlediska není pobyt R. Ch. na svobodě pro společnost nebezpečný a prognóza resocializace je příznivá. Psycholog hodnotí R. Ch. jako dosti emočně závislého na své dominantnější partnerce; umí být cílevědomý, rád by řídil, vedl a měl větší autoritu. Rád by žil klidně a emočně vyrovnaně. Má smysl pro tradiční hodnoty, formu a styl, což se projevuje i ve vztahu k rodině, kde usiluje o tradiční rozdělení rolí muže a ženy. Soužití s manželkou zřejmě nebylo idylické, tenze narůstala a v něm se hromadily dlouhodobě a neřešené frustrace. Díky zvýšené potřebě obrany JÁ lze motivaci vnímat jako silnou potřebu přesvědčit manželku o jeho pravdě: jeho reakce byla zjevně nezvládnutou agresí, městnanou po dlouhou dobu, kdy se cítil nespravedlivě odehnán od toho, co cílevědomě budoval a co mu mělo být odejmuto a zničeno rozvodem a rozpadem rodiny a vztahů. I psycholog předpokládá, že resocializace svůj účel splní.

Jak to opravdu bylo s domácím násilím v této rodině, věděli snad jen oba manželé. On násilí ve fyzické podobě rezolutně popírá. Další své jednání vnímá spíše jako projevy lásky. Tu ke své manželce cítil zřejmě i v době vyšetřování vraždy, neboť ji, na rozdíl od partnerů v jiných případech vražd, které jsem vyšetřoval, po celou dobu nazýval zdrobnělinou jejího křestního jména. Výpovědi a fakta zjištěná v rámci vyšetřování vraždy dávají jistou pochybnost, zda existovalo takové psychické násilí, které by bylo nad rámec ještě přijatelného chování v rámci běžné rodiny.

Svědka a milence M. S. ve své výpovědi uvedl: „Dne 13.6. 2007 jí přišlo oznámení od Okresního státního zastupitelství v Náchodě, že podávají Okresnímu soudu v Náchodě návrh na potrestání za trestný čin týrání osoby žijící ve společné

domácnosti. Když tuto poštu T. Ch. převzala a viděla to, tak uvedla, že tohle ona nechtěla, že nechtěla, aby to takhle daleko došlo, že tohle on nerozhodí. Také řekla, že pokud bude moci, že se ho sama zastane, že ona to takhle nechce. Ona chtěla rozvod, chtěla děti péče, ale také chtěla, aby dětem zůstal táta.“

Výpisem z dat uložených v mobilním telefonu T. Ch. byla zajištěna SMS odeslaná na telefon milence M. S. Tak zlatko ja nemohu spat a to uz lezim hodku v posteli.sla jsem si zakourit a prohrabala protokoly, to nebyl dobry napak ale ted po tve krasne sms se me bude krasne spat. Budu se s ni mazlit a s tebou na dalku. miluji te lasko a dik ze jsou se mnou a za tu energii co me das.

Ve shodě se znalci psychology se přikláním k verzi, že v uvedené rodině došlo k ochladnutí citových vztahů mezi partnery. Prostě k manželské krizi, která se nevyhne snad žádnému manželství. Žena se však se svými problémy nesvěřila rodičům, ale muži, který pro ni byl autoritou a mohl by být jejím otcem. Tento muž pak zneužil této důvěry a svými projevy citové náklonnosti nechal přátelský vztah přerůst ve vztah milenecký. Ona jako dominantní partner s citovou podporou milence začala krizi v rodině řešit. Jako nejvhodnější se jí jevil rozvod manželství, který také zprvu navrhovala. Když to manžel odmítl, přidala na důrazu a k rozvodu se jej snažila donutit hrozbou trestního postihu. Zda by toho byla schopna sama, bez účasti milence, a pak i bez pomoci např. charity, lze dnes již jen těžko hodnotit.

V rámci pátrání po podezřelém, do kterého byl nasazen i vrtulník s termovko, bylo soustavně prohledáváno okolí bydliště. Vzhledem k nedaleké (cca 2 km vzdálené) státní hranici s Polskou republikou zde byla i možnost, že uprchne mimo ČR. Zadržen byl policií až v sobotu 23.6.2007 ve 20.55 hod.. Bylo to v kravině vzdáleném od místa bydliště zhruba 2 km. Ještě před zadržením se pokusil spáchat sebevraždu tím, že dal železnou tyč na dráty elektrického vedení. Po zadržení s policií plně spolupracoval a svého jednání litoval. Ve výslechu pak také uvedl, že přiběhl až ke státní hranici, a když viděl hraniční patníky, otočil se a utíkal zpět, protože věděl, že na polské území nesmí. Ihned po zadržení byl R. Ch. převezen na OOP Broumov, kde byl také prohlédnut službukonajícím lékařem služby první pomoci. Lékař při prohlídce zjistil, že zadržený má na obou zápěstích řezné rány, a lokálně mu je ošetřil. Jinak konstatoval, že je pacient schopen prevozu a umístění do policejní cely. Druhý den byla na již obviněném R. Ch. ve smyslu § 114 odst. 1 tr. řádu provedena prohlídka těla, kterou za asistence policie provedl lékař z Ústavu soudního lékařství v Hradci Hrálové. Ten v závěru doporučil ošetření obou řezných ran na zápěstích a odstranění šesti klišťat, a to ještě

před prováděním dalších procesních úkonů. Bylo to provedeno v Oblastní nemocnici v Náchodě; řezné rány byly ošetřeny šitím.

Zde se nabízí otázka, proč lékař, který jako první podrobil R. Ch. vyšetření, sám neprovedl či nezajistil řádné ošetření řezných ran a neodstranil klišťata. Jaké k tomu měl pohnutky? Osobně usuzuji, že jen před několika dny by se k tomuto člověku onen lékař choval jinak. V ten okamžik se však jednalo o člověka, který byl zadržen policií, byl podezřelý ze spáchání zvláště závažného úmyslného násilného trestného činu, a tak zřejmě již nemá všechna práva. Zde vidíme, jak je i lékaři v praxi naplňována zásada presumpce nevinny, zlakotněná jak v čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, tak i v § 2 odst. 2 tr. řádu. Jako člověku je mi z toho smutno. Všem nám, kteří přicházíme do styku s pachateli nebo oběťmi trestné činnosti, vzkazuji, buďme profesionály a hlavně zůstaňme lidmi.

Závěr

Podle výše uvedeného případu se zdá, že zbavit se již nemilovaného, či dokonce nechtěného partnera nemusí být žádný problém. Stačí 2 – 3 kamarádky, možná nějaká ta deprese a pak již jen odvaha podat oznámení a dotáhnout to do konce. Pod hrozbou vězení partner s rozvodem a dalšími podmínkami souhlasit jistě bude. Ne, v žádném případě zde nechce snižovat nebezpečnost psychické formy domácího násilí, která může být v některých případech ještě závažnější než forma fyzická. Jen bych chtěl poukázat na nutnost odpovědného a vysoce profesionálního přístupu ke každému případu.

Navrhuji, a to nejen s ohledem na současné vysoké početní podstavy ve všech službách, které snad budou zejména na obvodních (místních) odděleních brzy doplněny novými příslušníky, ale právě s ohledem na závažnost vydání rozhodnutí o vykázání násilníka, aby správním orgánem vydávajícím toto rozhodnutí byl zkušený policista, nejlépe specialista na mládež z SKPV. V tomto směru bych tedy navrhoval doplnit závazný pokyn policejního prezidenta č. 130 ze dne 27.9.2007 v části druhé, čl. 4 odst. 1 písm. C), bod 7, jde-li o případy o podbod 7.4. domácího násilí.

Uvedený případ přináší pochybnost, zda má být veškerá pomoc směřována a nabízena pouze osobě ohrožené. Vzhledem k vysoké pravděpodobnosti absence přímých svědků tohoto násilného chování bych osobně byl pro zachování rovnosti stran. Proto navrhuji, aby v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, byla v § 60a, Intervenční centra, v odst. 1 věta první doplněna, přičemž by nově zněla:

- 1) Na základě rozhodnutí o vykázání ze společného obydlí nebo zákazu vstupu do něj vydaného podle zvláštního právního předpisu 26) je osobě ohrožené násilným chováním vykázané osoby a vykázané osobě nabídnuta pomoc nejpozději do 48 hodin od doručení opisu tohoto rozhodnutí intervenčnímu centru.

Předpokládám, že v případech, kdy půjde o „typické“ domácí násilí, nebude násilník na nabídku pomoci reagovat buď vůbec, nebo jen velmi omezeně. V anšem případě mohla případná nabídka odborné pomoci sehrát významnou roli.

Po tříměsíčním policejním vyšetřování a o státním zástupcem Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové podané obžalobě rozhodl senát Krajského soudu v Hradci Králové a obalového uznal vinným ze spáchání trestného činu vraždy podle § 219 odst. 1 tr. zák. a uložil mu trest odnětí svobody v trvání 10 roků, přičemž k výkonu trestu jej zařadil do věznice s ostrahou. Vrchní soud trest potvrdil.

Poznámka recenzentky:

Poznámky k vyhodnocování domácího násilí

Na analytický komentář k případu si netroufám. Chybí mi k tomu podrobnější informace. Nemám k dispozici více údajů než ty, které nabízí uveřejněný příspěvek. Považuji za nekorektní jen na základě těchto informací se (kriticky) vyjadřovat či posuzovat postupy policie, státního zastupitelství či soudu. Nabízím místo toho několik poznámek k vyhodnocování domácího násilí, ke kterým mě přečtení článku podnítilo.

1. Zásada důležitosti prvního kontaktu s případem domácího násilí

První kontakt policie s domácím násilím je nesmírně důležitý. První kontakt totiž udává tón a směr, kterým se případ bude dále vyvíjet. Špatný (nesprávně zvládnutý) první kontakt může vážně poškodit všechny účastníky domácího násilí: jak ohroženou osobu (zpravidla ženu), děti žijící v manželství, tak i údajnou či skutečnou násilnou osobu. Za největší chyby v prvním kontaktu považuji zlehčování (podceňování) závažnosti domácího násilí anebo naopak jeho přeceňování, nadhodnocení závažnosti. Z těch případů, ve kterých jsem konzultovala. Mám dojem, že k podceňování dochází spíše u vyhrocených, těžkých případů domácího násilí. Často i proto, že zdecimovaná oběť se bojí násilníka a nedovede násilí dobře popsat. Většinou jde o násilníky s poruchou osobnosti a typ domácího násilí je označován jako ambivalentní vazba anebo partnerský teror(ismus). V těchto situacích je dokonce vhodné zvažovat propojení

vykázání s trestním stíháním a vazbou. Naopak u lehčích podob dochází spíše k nadhodnocení rizik. I tady hraje roli, jak dovede oběť (údajná či skutečná) vylíčit historii vztahu. Dominantní osoby či osoby s náběhem na hysterické sklony bývají obecně přesvědčivější, což platí i při vyšetřování podezření na domácí násilí.

K prvnímu kontaktu policie s případem, který by mohl být domácím násilím, dochází obvykle:

- při oznámení incidentu v rodině, kam policie záhy dojíždí (tzv. akutní varianta),
- při podávání trestního oznámení; zpravidla je oznamovatelkou ohrožená osoba (tzv. chronická varianta).

V obou dvou případech může vzniknout situace, kdy policie uvažuje i o vykázání. Dále se budu věnovat jen první, tedy akutní variantě, kdy se policie dostaví do společného bydliště a na místě řeší danou situaci. V prvním kontaktu jde zejména o tyto úkoly:

- zabránit pokračujícímu násilí, jestliže stále probíhá,
- správně vyhodnotit situaci, tj. řešit problém, zda se jedná o domácí násilí či nikoliv,
- řešit otázku míry ohrožení oběti a v souladu s tím zvolit další vhodné kroky (katalog možných opatření začíná u domluvy a pokračuje až k trestnímu stíhání s návrhem na vzetí do vazby, někde uprostřed je vykázání).

Klíčové je nepochybně vyhodnocení situace a prvotní „diagnóza“ problému: je to domácí násilí/ není to domácí násilí. Policisté na místě by si měli všimnout stop, které nasvědčují či potvrzují, že jde o domácí násilí (rozbité zařízení v bytě, zranění, modřiny). Ostatní informace získávají z rozhovorů s přítomnými osobami. Je na policistech, aby se cíleně vedeným rozhovorem dovedli dobře doptat a získali tak informace, které potřebují pro posouzení situace: viz 4 znaky domácího násilí, viz rozlišování pravých obětí od nepravých (myslí si, že je oběť domácího násilí, ačkoliv tomu tak není) a od falešných (osoba domácí násilí záměrně předstírá). Podporuji návrh autora, že v případě pochybností a nedostatku zkušeností policistů v prvním kontaktu by bylo vhodné obrátit se na proškolené specialisty třeba z SKPV.

2. Vykázání

Smyslem vykázání je chránit ohroženou osobu před vážným, akutním a důvodně hrozícím násilím ze strany násilníka. K tomu, aby policisté mohli objektivně a strukturovaně (tj. s přihlédnutím ke všem důležitým skutečnostem) posoudit, zda je

přítomno časově blízké riziko opětovného napadení, jsou vybaveni pomůckou SARA DN. Zejména v nejasných, komplikovaných případech je vhodné nespěchat, vzít si potřebný čas a protokol (formulář) SARA DN pečlivě vyplnit. Mimo jiné může tento listinný doklad sloužit pro následné hodnocení případu, při projednávání stížností atp.. Většina případů vykazání se vztahuje

- na opakované fyzické násilí vůči ohrožené osobě,*
- na opakované, kombinované psychické a fyzické násilí vůči ohrožené osobě.*

Otevřeným problémem je otázka vykazování v případech čistého psychického týrání. Vykazání je totiž správním, nikoli trestněprávním úkonem. Ze zákona je tudíž možné vykazat násilnou osobu i tehdy, jestliže její jednání nedosahuje stupně nebezpečnosti trestného činu. Vykazání chrání oběť před dalším hrozícím násilím. Zákon říká, že k vykazání dochází tehdy, když hrozí, že dojde k nebezpečnému útoku proti zdraví, životu, svobodě anebo zvláště závažnému útoku proti lidské důstojnosti. Těžké formy psychického týrání nepochybně poškozují, zraňují lidskou důstojnost. Důraz je ovšem na výrazu těžké formy psychického týrání. To znamená, že k vykazání u psychického týrání by měla policie přistupovat velmi obezřetně a používat ho skutečně jenom v těch situacích, kdy skutečnosti nasvědčují tomu, že již dříve použila násilná osoba tvrdé formy psychického týrání, jako např. totální sociální izolaci oběti, absolutní kontrolu, blokování při uspokojování základních existenčních potřeb, spánkovou a potravinovou deprivaci, stalking atp. Občasné vztahové problémy (krize) popisované jako hádky, urážky, ponižování a podobně důvodem k vykazání rozhodně nejsou, protože se zatím nejedná o domácí násilí (např. chybí jednoznačné a neměnné rozdělení rolí ve vztahu).

3. Místa pomoci a podpory pro násilnou osobu

Momentálně není v ČR jednoduché získat rychle kontakt na místo profesionální pomoci a podpory určené násilným osobám se specifickým problémem domácího (partnerského) násilí. Zatím lze doporučit manželé poradce a terapeuty, střediska krizové intervence, obecně pak psychologické poradny a soukromé praxe vůbec. Dokonce i v těch málo případech, kdy osoba je stíhána pro § 215a a má zájem o psychologické poradenství, nebývá jednoduché jí zprostředkovat specializovaného odborníka. Z mé osobní zkušenosti, kterou ovšem nechci přeceňovat, zatím plyne, že tento zájem mají především muži, kteří žili v konfliktních vztazích anebo se jejich partnerství ocitlo v krizi i díky nezralé partnerce. Nejednalo se tedy o domácí násilí,

ačkoliv jejich případy byly díky trestnímu oznámení manželky za domácí násilí původně označeny.

Intervenční centra jsou svou působností orientována na přímé a nepřímé oběti domácího násilí. Z principu věci není u domácího násilí vhodné, aby jedna a táž instituce plnohodnotně zajišťovala krizovou intervenci a poradenství (terapii) jak pro ohrožené, tak pro násilné osoby. V Rakousku a Německu má násilná osoba možnost (někdy též povinnost) absolvovat rozhovor se speciálně proškoleným policistou (tzv. *Gefährderansprache* – česky „oslovení ohrožovatele“). Tyto rozhovory jsou považovány za velmi účinné. Jednat umožňují získat cenné informace pro další policejní (správní anebo trestněprávní) postup ve věci. Pomáhají i údajným nebo skutečným násilným osobám. Ty mají pocit, že se někdo zajímá také o jejich názory a pocity, které si ze vztahu s partnerkou odnášejí. Rozhovory s proškolenými policisty se používají jak u domácího násilí, tak u nebezpečného pronásledování (*stalking*).

4. Vyslyšení obou stran v trestním řízení ve věcech domácího násilí

Nepochybně existují jednoznačné případy domácího násilí, kdy je vhodné (nutné) díky naléhavým a mimořádným okolnostem jednat a rozhodnout rychle. Předpokládám ovšem, že co do četnosti výskytu se jedná o výjimky. Standardním postupem by mělo být náležité dokazování a samozřejmě vyslyšení obou stran. Kriminalizace násilné osoby typu tzv. čistého domácího násilníka navíc nebývá efektivním řešením problému. To zdůrazňovala i expertní skupina při tvorbě a prosazování zákona č. 135/2006 Sb.. Upozornit chci i na případy, kdy k trestnímu oznámení kvůli údajnému domácímu násilí dochází až v souběhu s podáním návrhu na rozvod manželství. Nejsou-li jasné důkazy o předcházejícím vážném týrání fyzického, psychického či sexuálního rázu (tj. lékařské zprávy, policejní záznamy, shodující se výpovědi neutrálních osob), je vyloučení obviněné osoby z dokazování domácího násilí značně polemické. Zvláště je-li obviněná/ obžalovaná osoba dostupná a nebrání-li se spolupráci s orgány činnými v trestním řízení, není pro její exkluzi či opominutí důvod. Z pohledu psychologa si lze představit, že takový postup silně traumatizuje kriminalizovanou osobu a vhání ji do stavů zoufalství a bezmoci (rozhoduje se o ní a bez ní). Důsledkem je ztráta víry ve spravedlivé posouzení věci, která může být podnětem pro neadekvátní, neracionální jednání.

Závěr

V loňském roce došlo podle údajů z intervenčních center, které zpracovává centrála Bílého kruhu bezpečí, v celé ČR k 862 vykázání. V 7 % případů došlo k opakovanému vykázání v téže rodině. Například v Karviné bylo v téže domácnosti vykázání pětkrát, v Brně a v Ostravě-Hrabůvce bylo vykázání ve stejných domácnostech třikrát. V průběhu roku 2007 se začaly ohrožené osoby obracet s žádostí o vydání předběžného opatření přímo na civilní soudy, a to i v situacích, kterým nepředcházelo policejní desetidenní vykázání. Například Intervenční centrum, Liberec jen pro Liberecký kraj má informaci o 8 takto podaných žádostech, ze kterých v 5 případech soudci žádosti vyhověli a násilnou osobu vykázali, resp. Zakázali jí vstup do společného obydlí. Tyto případy nejsou zahrnuty do výše uvedeného počtu 862 vykázání.

Z dostupných údajů lze soudit, že vykázání v rukou policie funguje velmi dobře. Podle údajů policejního prezidia zhruba ve 14 % výjezdů policie k případům domácího násilí je aplikováno vykázání. Případy, které jsou něčím výjimečné, a nemusí se vždy jednat o tragické vyústění, stojí za to publikovat. Publikování případů umožňuje sdílet zkušenosti a předávat je ostatním. Myslím, že kasuistika vrchního komisaře Ondráčka je v mnoha ohledech poučná. Na některé poučné momenty jsem se snažila upozornit ve svém komentáři.

Do. PhDr. Ludmila Čírtková, CSc.,

Policejní akademie ČR, Praha

Poznámka recenzenta:

Zamyšlení nad zamyšlením

Když jsem poprvé pročítal (coby recenzent) rukopis článku „Domácí násilí – případ k zamyšlení“ od vrchního komisaře kpt. JUDr. PhDr. Zdeňka Ondráčka přiznávám, že z počátku jsem podvědomě stranil zavražděné mladé ženě, v závěru pak naopak jejímu muži, který na ni vztáhl ruku. Možná, že stejný klamný prožitek pocítili při čtení této kauzy i další čtenáři, byť to nevyřknou nahlas. Jenže, pak jsem si řekl, „sakra, jsi profík, tak city stranou!“ Vražda je vražda a nelze ji přece ničím omluvit. Ale stejně, pár otazníků okolo snahy právně regulovat domácí násilí mi zůstalo. A tak vzniklo toto zamyšlení.

Autor ve svém příspěvku uvádí jednu kauzu domácího násilí z nedávné doby, která skončila tragicky. Ačkoliv kompetentní orgány konaly v souladu s nově přijatými zákony, výsledkem paradoxně byla smrt mladé ženy, té, vůči které měly zafungovat

obranné mechanismy společnosti. Autor nejen popisuje genezi případu, ale snaží se věc analyzovat a hledá i odpovědi na příčiny, které vedly k selhání systému.

Po prostudování kauzy se ztotožňuji s názorem kpt. Ondráčka, že uvedený případ vnáší pochybnost, zda má být veškerá pomoc směřována a nabízena pouze osobě ohrožené, což odůvodňuje větou: „Vzhledem k vysoké pravděpodobnosti absence přímých svědků tohoto násilného chování bych osobě byl pro zachování rovnosti stran.“ To je rozhodně správný názor, včetně jeho návrhu legislativní úpravy, cit.: „Na základě rozhodnutí o vykazání ze společného obydlí nebo zákazu vstupu do něj vydaného podle zvláštního správního předpisu je osobně ohrožené násilným chováním vykázané osoby a vykázané osobě nabídnuta pomoc nejpozději do 48 hodin od doručení opisu tohoto rozhodnutí intervenčnímu centru.“

Pravděpodobně uslyším souhlas s názorem, že popisovaná kauza je opravdu typický příklad, jak asi každá „domácí zabijačka“ začíná. Tedy, nejdříve rozpory mezi manžely (důvody jsou různé: žárlivost, jindy alkohol, drogy, gamblerství atd.), spory se stupňují, okolí nic neví (nebo se tak tváří), první facky, modřiny, hledání útěchy jinde (u maminky, u přítele ...) – a končí to vraždou. Tento scénář dlouhá léta všichni znali – policisté, lékaři, soudci, politici ... Prostě, je nutné konstatovat, že bylo velmi účelné, že konečně došlo k legislativní úpravě (tzv. vykazání násilníka), což dává šanci chránit slabšího, jedno zda-li to je muž nebo žena. Ale! Přiznejme si, že ono vykazování ještě neumíme dokonale (policie, stejně tak soudy, sociální pracoviště – to vše považujeme za společnost), a také, že máme nedokonalou interní legislativní úpravu.

Z dějového hlediska jsem v recenzi autorovi vytknul, že se dopustil drobné nepřesnosti, totiž, že M. S. nejdříve představil jako vedoucího poškozené (což mohlo vyvolat zdání, že byl jejím „zpovědníkem“), až teprve následně o něm napsal, že byl přítelem a milencem zavražděné. Čtenář tuto velmi podstatnou záležitost již nepostřehne, protože v publikované stati autor vyhověl mému názoru a text opravil. Proč o tom tedy píšu? Je to stejné, jako když je položena otázka co bylo spíš, zda-li vejce nebo slepice. Bez jakéhokoliv dalšího pitvání popisované kauzy jen vznáším principiální otázku, vztahující se k párovým filosofickým kategoriím, v daném případě k příčině a následku. Mám na mysli, zda-li se opravdu podaří ve zkoumaném vztahu partnerů završeném domácím násilím důkazně prokázat pravou příčinu násilí.

Ještě drobnost k výše učiněné poznámce, že ono vykazování zřejmě ještě státní orgány neumí aplikovat. Autor podle mne vkročil na tenký led, když se otřel o aktivitu našich soudů. I já si myslím, že je přinejmenším zarážející, že cit.: „Řízení o dalších

návrcích T. Ch. nebyla Okresním soudem v Náchodě z důvodu čerpání řádné dovolené soudkyní ani zahájena.“ Nicméně, vůbec bych se nedivil, kdyby se redakci KS ozval někdo z justice s hodně zdviženým prstem, co že si jako dovolujeme, kritizovat!

Jak už jsem uvedl, od úvodního soucitu se zabitou ženou, jsem dospěl (asi jako další čtenáři) pod vlivem obyčejných lidských zkušeností k vnitřnímu názoru, zda-li manžel (vrah) neudeřil „právem“. Vždyť mu byla nevěrná! Který chlap snese, když mu žena zanáší? On žártil. Vlastně kvůli vztahu manželky s milencem nakonec musel odejít z domu!? Není tedy legitimní úvaha, že ta ženská si zasloužila „trest“?

Samozřejmě, vražda je neomluvitelná!

Odpověď je jinde: Jak se společnost (ano, společnost – představovaná policií, soudkyní ... atd.) postarala o vcelku normálního podváděného chlapa, kterého z hodiny na hodinu připravila (pozor: ne jeho vlastní žena, ale společnost) o střechu nad hlavou? Proč se někdo (orgán společnosti) nepostaral, aby podváděný a zneuctěný „násilník“ nespáchal sebevraždu nebo nevráždil?

Nechci být zlým prorokem, ale kolik bude v budoucích x-letech podobných „prchlivých závěrů násilníků“ následujících po vykázání násilníka? Jak těžké bude sehnat důkazní prostředky, aby nedocházelo k justičním omylům? Vždyť rozhodnout v případech „tvrzení proti tvrzení“ fakticky spravedlivě nelze. Viz slova autora: „Nejlepší kamarádka i milenec oznamovatelky uvedli, že o problémech v rodině vědí zprostředkovaně, a to právě od T. Ch. To potvrdila i její matka, přičemž uvedla, že by to mělo trvat asi 3 měsíce. Otec T. Ch. o ničem neví. Matka podezřelého násilníka hájí svého syna a snachu vnímá jako panovačnou, tvrdohlavou a málo pracující ženu.“ No, nechme raději úvah.

Právě proto opakuji a dávám na zvážení, zda by se nemělo (legislativně i prakticky) v těchto případech zajistit postaráni se o „hříšníka“? Vykázání přece musí být pro každého šok – zákonitě musí u normálních lidí dojít k pocitu křivdy, nespravedlivosti, což může vyvolat zkratkové jednání (viz ono známé: ať se přizná ten, kdo už někdy nechtěl někoho ve vzteku zabít).

JUDr. Jan Hlaváček, krimi-servis.cz⁴⁰

---

40 Kriminologický sborník, vydává kriminalistický ústav Praha, 3/2008, 22-29s.

ZÁVĚR

Závěrem můžeme říci, že násilí vede pouze a jenom k dalšímu násilí. Násilí zoceluje slabého, bitého a ponižovaného člověka do té doby, než se z něj stane skutečně tak silný jedinec, že je schopen mu čelit, a často nejen čelit, ale také ho používat proti ostatním.

Domácí násilí není soukromou záležitostí, netýká se pouze obětí a násilníků, je to problém celé společnosti.

„Násilí znamená, že všichni, kteří jej na vlastní kůži zažívají, fyzicky či duševně trpí.“

Domácí násilí je problém, kterému se v současnosti ve společnosti dostává mnoho pozornosti.

„V naší vysoce civilizované společnosti neexistuje nebezpečnější místo, než je náš vlastní domov“ (profesor Kai Bussmann)

V dnešní době se stále častěji ve svém okolí setkáváme s případy, kdy se jedná o domácí násilí.

Tato práce je především obecně zaměřena na pojem domácí násilí, jeho charakteristické znaky. Určitě je důležitou součástí znát možné příčiny, které vedou k domácímu násilí, o kterých práce také pojednává. Práce charakterizují také pachatele a oběť. Z psychologického hlediska je to důležitá součást všech pracovníků, kteří se s tímto problémem setkávají. Pokud řeší problém domácího násilí musí vědět, jaké zásady má při rozhovoru s obětí domácího násilí dodržovat, aby získali důvěru.

Dále se práce zaměřuje na ostatní trestnou činnost, která je spjata s domácím násilím a jednáním agresora. Patří jsem pojem kriminalita, která je pro společnost dysfunkční a škodlivá. Kriminalita patří mezi sociálně patologické jevy. !!!Zabývám se zde také typologií pachatelů, které lze rozčlenit podle určitých znaků do skupin.

Čím dál častěji se setkávám s pojmem stalking (pronásledování). Tento pojem jsem zařadil jako podkapitolu kriminality a ostatní trestné činnosti související s domácím násilím, Ze své praxe znám několik případů stalkingu a studie k tomuto tématu mi potvrdily, že pachatelé jsou opravdu většinou bývalí partneři, manželé nebo milenci. Většinou pronásledovatelé jsou muži.

Stalking má většinou mnoho tváří, proto jsem se krátce rozepsal, jak poznáme,

Myslím si, že mezi nejdůležitější body jak předcházet domácímu násilí patří prevence. Hlavním cílem prevence je pomoci partnerskému vztahu odstranit násilí

vhodným zásahem z vnějšku. Proto popisují možnosti při řešení případů domácího násilí a úkoly Policie České republiky.

Na závěr mé práce jsem zařadil přílohu Kasuistiku – Případ k zamyšlení.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literární zdroje

1. Benedikt, H. 2003, *To není Vaše vina!*. Praha : One Woman Press,. 373 s., ISBN 80-86356-17-5
2. Buriánek, Jiří, Kovařík Jiří, 2006, *Domácí násilí na mužích a seniorech*, Praha, TRITON, ISBN 80-7254-914-6
3. Buskotte Andrea, 2008, *Z pekla ven žena v domácím násilí*, Brno, C PŘES, ISBN 978-80-251-1786-6
4. Conwayová, H.L. *Domácí násilí: příručka pro současné i potencionální oběti*. Praha: Albatros, 2007. 158 s., ISBN 978-80-00-01550-7
5. Čírtková, L. 2004 *Policejní psychologie*. Praha: Portál, ISBN 80-7178-931-3
6. Čírtková, L. 1998, *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, , ISBN 80-85858-70-3
7. Dufková, I., Zlámal, J. 1995, *Domácí násilí - pracovní manuál*. Praha: Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku, Vaníčková, E., et al. *Násilí v rodině : Syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky,., ISBN 80-5529-17-3
8. Voňková, J., et al. *Metodický rámec práce intervenčních center a podpora jejich vznik*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2007. 54 s., ISBN 978-80-239-9448-3
9. Voňková, J., HUŇKOVÁ, M. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 1. vyd. Praha: proFem, 2004. ISBN 80-239-2106-1
10. Kern, H., et al. *Přehled psychologie*. Praha: Portál, 1999. 289 s. ISBN 80-7178-240-8
11. Munková, Gabriela, 2001, *Sociální deviace*, Praha, Karolinum, ISBN 80-246-0279-2, 32-45
12. Novotný, Oto, Zapletal, Josef, 2004, *Kriminologie*, Praha, ASPI, ISBN 80-7357-026-2
13. Nakonečný, M. 1998, *Základy psychologie*. Praha: Academia, ISBN 80-200-0689-3
14. Nakonečný, M. 1998, *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia, ISBN 80-200-0628-1

Časopisy

1. Guard měsíčník pro policisty a hasiče, vydavatel, Občanské sdružení Klub 112
2. Kriminalistický sborník, vydává Kriminalistický ústav Praha
3. Policista, vydává MV ČR

Elektronické zdroje

1. Bílý kruh bezpečí. Statistika policejních vykázaní a zákazů vstupu za rok 2007. [online]. 2008. [cit.15.února2008]. Dostupné na WWW: <http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/statistiky/vykazani/zakaz_vstupu_v_roce_2007_v_cr/r115>
2. Čírtková, L. Oběti domácího násilí [online], článek, [cit. 13. března 2008]. Dostupné na WWW: <http://www.help24.cz/index.php?page=clanky&view=obeti_domaciho_nasili>
3. Domácí násilí - stále palčivější problém, mýty o domácím násilí, Policejní zpravodaj, Policie východočeského regionu – archiv[online], [cit. 10.3. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.mvcr.cz/aktualit/regiony/hradec/bohemia/2001/rijen.html>>
4. Ministerstvo vnitra <http://www.mvcr.cz/clanek/sbirka-zakonu-stejnopisy-sbirky-zakonu.aspx>

ABSTRAKT

BÁRTA, J: *Domácí násilí v souvislosti s ostatními druhy kriminality: Bakalářská práce.* České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2009. s. 63.
Vedoucí bakalářské práce: Prof. PhDr. Emanuel Pecka CSc.

Klíčová slova : agresor, domácí násilí, kriminalita, mýty, oběť, pachatel, trestná činnost.

Práce se věnuje aktuálnímu problému domácího násilí. Zaměření je obecně na pojem domácí násilí, jeho příčiny, které byly postupně shrnuty v teorie. Pozornost je věnována obětem a pachatelům domácího násilí. Zahrnuta je také kapitola, kde je rozepsána ostatní trestná činnost, která je spjata s domácím násilím. Především je zaměření na pojem kriminalita. Do práce je zařazen pojem stalking (pronásledování), jeho základní projevy a také druhy stalkerů. V závěru práce je věnována pozornost prevenci domácího násilí, možnostem při řešení případů domácího násilí a úkolů Policie České republiky.

ABSTRACT

BÁRTA, J.: *Violence at home and criminality*: Bc. Thesis. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2009. 63 pages. Supervisor: Prof. PhDr. Emanuel Pecka Csc.

Keywords: aggressor, violence at home, criminality, myths, violence, victim, offender, criminal activity

The Bc. Thesis occupies with the current problem of violence at home. It focuses generally on violence at home, its causes, which was summarized in the theory. I concentrate on victims and offenders of violence at home. The work includes also a chapter, that deals with the other criminal activities regarding to violence at home. It focuses above all on the conception of criminality. In the work you will find the conception of stalking, its basic exposures and also the kinds of stalkers. The last part of my Bs. Thesis deals with the prevention of violence at home and options by solving it and the work of Czech Policy.